

Лышъхьэм илофшлэгъу зэлуклэгъухэр

«Народнэ фронтым» ишъолъыр штабэу республикэм щыIэм игъэцкIэкIо комитет ипащэу Юрий Горховым, мыщ итхьамэтэгъухэу Бэгъ Альберт, Щыщэ Люсинэ, Анатолий Лелюк Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу Тхьаклушынэ Аслъан тыгъуасэ алукагъ. ЗэдэгущыIэгъум хэлэжьагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат. Общественнэ организацием иреспубликэ штаб пшъэрылъ шъхьалэу зыфигъэуцужьыхэрэм, илофшлэнкIэ анахьэу ыналэ зытыригъэтышт лъэныкъохэм кызырэгъуагъагъ атегушылагъэх.

— Зыми шъуемыпхыгъэу шъузэрэщыт организациер кыдэшъулытэзэ шъуилофшлэн зэхэшъушэн фæе. Адыгеим щысэурэ цыфхэм ягумэкIыгъохэм дэгъоу шъуащыгуаз, арыш, шъори шъуилах кыхашъулыхъэзэ ахэр дэгъэзыжьи гъэнхэм тыналэ тедгъэтышт. ЗэкIэми

аныхъ шъхьалэр обществэр кызырэшъушыгъыгъэр къэжъугъэшъыпкъэжъыныр ары, ашкIэ тэри тышъуилэпылэгъушт, — кылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан.

«Народнэ фронтым» икыутамэу республикэм щыIэм пшъэрылъ шъхьалэу зыфигъэуцужьыхэрэм, гухэлъэу илэхэм

нэужым АР-м и Лышъхьэу щэгъэгъоуагъ. Цыфхэм яшлуагъэ арагъэкIыныр ялофшлэнкIэ анахъ шъхьалэу зэрэщытыр къэгущылагъэхэм кылуагъ.

(Тикорр.).

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Пшъэрылъхэр зэрагъэцакIэхэрэм тегушылагъэх

Урысые Федерацием и Президентэу Владимир Путиным жъоныгуагъэм кыдыгъэкIыгъэ унашъохэр Къыблэ федеральнэ шъолъырым хэхъэрэ субъектхэм зэрагъэцакIэхэрэм, ашкIэ пшъэрылъ шъхьалэу къэуцухэрэм, нэмыкI социальнэ юфыгъохэм язэшIохын зашъытегушылагъэхэ видеоконференциеу тыгъуасэ зэхашагъэр зэришагъ УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкIоу Къыблэ федеральнэ шъолъырым щыIэ Владимир Устиновым. Ифтхьабзэм хэлэжьагъ Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу Тхьаклушынэ Аслъан.

УФ-м и Президент кыгъэуцугъэ пшъэрылъхэм ащышъхэу бюджетым епхыгъэу юф зышIэхэрэм ялэжьапкIэ къэлэтыгъэнымкIэ, бюджет ахъшэр зэрагъэфедэрэм шлуагъэ кытэу гъэпсыгъэнымкIэ, нэмыкI лъэныкъохэмкIи регионхэм гухэлъэу ялагъэхэр зэрагъэцкIагъэхэм В. Устиновыр къатегушылагъ, зымыгъэрэзэгъэ чыIплэхэри кыгъээнэфагъэх. Джащ фэдэу шъолъырым хэхъэрэ субъектхэм ябюджетхэм ядефицит 2012-рэ илъэсым сомэ миллиард 41-м кIахъэщыгъэмэ, 2013-рэ илъэсым а пчъагъэр сомэ миллиард 75-м ехъугъ. Хэбзэлэхъхэм яугъоин зэрэзэ-

хашэрэм уигъэрэзэпэнэу зэрэщымытыр, финансхэм ягъэзеклонкIэ гумэкIыгъохэр зэрэщыIэхэр, джащ фэдэу федеральнэ гупчэм кытIупшыгъэ ахъшэр игъом зэрамыгъэфедэрэм кыхэкIыкIэ ар зэкIагъэ-кIожъэу кызырэхэкIырэр, хэбзэ юфышIэхэм, къэралыгъо хэбзэ ыкIи чыIплэ зыгъэлорышIэжьи кылуыкыухэм япащэ-хэм ялыгъын ахъшэшхо зэрэпэлухъэрэр дэгъэзыжьи гъэн зэрэфаер Владимир Устиновым кыхигъэщыгъэх. Зипшъэрылъхэр щытхъу хэлъэу зыгъэцкIэрэ шъолъырыхэм федеральнэ гупчэм ахъшэ тедзэ кызыр-рафитIупшыщтыр зыцамыгъэ-

гупшэнэу юфтхьабзэм хэлэжьэхэрэм къариуагъ.

Президентым кыдыгъэкIыгъэ унашъохэр зэрагъэцакIэхэрэм, гъэхъагъэу ыкIи щыкIагъэу ялэхэм, гухэлъ шъхьалэхэм къащыуцугъэх нэужым гушыIэ зыштэгъэ регионхэм япащэхэм. Пшъэрылъхэр шIокI имылэу зэкIэми зэрагъэцакIэхэрэр, ау бюджетым ылъэныкъокIэ гумэкIыгъохэр зэрэщыIэхэр, ашкIэ кыхэкIыкIэ федеральнэ гупчэм кыкIышт ахъшэ Iэпылэгъу зэрэщыкIагъэр пстэуми кыхагъэщыгъ.

— Къэралыгъо социальнэ политикэм кыдыхэлъытэгъэ пшъэрылъхэр шIокI имылэу тэгъэцкIэх, — кылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — Бюджетым епхыгъэу юф зышIэхэрэм ялэжьапкIэ къэлэтыгъэным 2013-рэ илъэсым ахъшэ тедзэу сомэ миллион 879-рэ пэлудгъэхъагъ, ашъыщэу сомэ миллион 522-р республикэ бюджетым кыхъэтхыгъ. Илъэсэу тызыхэтэм республикэм ил гурьт лэжьапкIэр сомэ мин 19,8-м къедгъэхъун гухэлъ апэ тилагъэмэ, джы а пчъагъэр сомэ мин 22-м кIэдгъэхъанэу ары зэрэдгъэнафэрэр. Президентым иунашъохэр дгъэцкIэнхэм пае мы илъэсым джыри ахъшэ тедзэу сомэ миллиардрэ ныкъорэ тищыкIэгъэшт. АшкIэ федеральнэ гупчэр Iэпылэгъу кытфэхъунэу зыфэдгъэзэшт.

Юфтхьабзэм хэлэжьагъэхэр нэмыкI юфыгъохэми ахэпIагъэх, унэщы гъэнэфагъэхэри ашыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Адыгеим зегъэхъазыры

Гъэтхэ спортивнэ-зекIо джэгунхэу «Интерралли Шъхьагуашэ-2014» зыфилохэрэм языфэгъэхъазырынкIэ юфшлэкIо купым тыгъуасэ зэхэсыгъо илагъ. Ар зэришагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат. Мы юфыгъом епхыгъэ министрствэхэмрэ кылуыкыухэмрэ япащэхэр, спортивнэ федерациехэм ялыкIохэр зэхэсыгъом хэлэжьагъэх.

Пэублэм Къумпыл Муратэ кызырешIуагъэмкIэ, гъэтхэ джэгунхэм илъэс 38-рэ зыкIы-хъэгъэ тарихъ гъогу республикэм кышъакIугъ ыкIи зэхэцакIохэм джырэ уахътэм пшъэрылъэу ялэр — ахэр яфэшъошэ шапхъэхэм атетэу регъэкIокIыгъэнхэр ары.

«Интерралли Шъхьагуашэ» зыфилорэ фестивалыр кыхъащт мазэм и 27-м аублэныш, жъоныгуагъэм и 3-м зэфашы-жыщт. Мыекъопэ районым ит псэуплэу ХымыщкIэй пэблагъэу ар щырекIокIышт. Мыщ фэдэ юфтхьабзэхэр кыдыхэлъытэгъэщтых: рафтингымкIэ Урысы-ем и Кубок икыдэхын, Къыблэ федеральнэ шъолъырым рафтингымкIэ ичемпионат, Адыгеим рафтингымкIэ изэлухыгъэ чемпионат, авторскэ оредым ифестивалэу «Первоцвет». Мыхэм анэмыкIэу хъакIэхэмрэ юфтхьабзэм хэлэжьэхэрэмрэ апагъохыщтых лэпкъ Iэпэщысэхэм якъэгъэлъэгъон-ермэлык, цыфыбэ зыхэлэжьэшт спортивнэ зэнэкъокыухэр, къэгъэлъэгъон зэфэшъхъафхэр.

ЗэхэщэкIо купым хэтхэм Премьер-министрэм унэщы зэфэшъхъафхэр афишыгъэх. Ахэм ащыщых зэнэкъокыухэм ягъэхъунэ шъхьалэ сценэу щэгъэуцущтыр нахъ Iэрыфэгъу ашыныр, спортсменхэм ыкIи зыплыхъакIо къэкIошхэм ящы-нэгъончъагъэ, медицинэ Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэным фэхъазырынхэр, чэщырэ чыIплэхэр къэгъээнэфыгъэнхэм ыкIи юфтхьабзэхэр окIофэхэкIэ къэбзэныгъэм лыплъэгъэныр.

Адыгэ электросетьхэм япащэ Къумпыл Муратэ шъхьафэу зыфигъэзагъ электроэнергием икыэтын ыуж зэритышхэм имызакъоу, дизелькIэ юф зышIэшт генераторхэри агъэуцунхэу.

— Мы юфтхьабзэр тирес-публикэ теплэшлу кыфашыным фэлорышIэ. ПшъэдэкIыж зыхъырэ кылуыкыу пстэуми чанэу юф ашIэн фæе, анахъэу ар зыфэгъэхъыгъэхэр щынэгъончъэным ыкIи медицинэ Iэпылэгъум апылэхэр ары, — кылуагъ Къумпыл Мурат зэдэгущыIэгъум зэфэхьысыжь кыфишIызэ.

Лъэпкъым инеушрэ мафэ тэ къытэлъытыгъ

Убзэ лупшлэ фэпшымэ, Уянэ лупшлэ фэошыжы — Лъэпкъыр мыштэ о пшымэ, О мыскъарэ зыошыжы. КИУБЭ Щэбан

Хабзэ зэрэхъугъу, гъэтхэпэ мазэр нидэлъфыбзэм и Ма-зэу республикэм шагъэмэфэ-кы. А уахътэм кыкклоцл эджа-плэ пэпчэ бзэм фэгъэхыгъэ лффтхъэбзэ зэфэшхъафхэр щы-зэхашх.

Джащ фэдэу Инэм дэт гу-

рыт еджаплэу N 6-м иклэлэ-егъаджэху Тырку Саудэт, Талъэкъо Разыет, Бэрэтэрэ Гошпакъ зэгъусэху нидэлъ-фыбзэм и Мафэ ехъулэу му-рад зэфэшхъафхэр зыфа-гъуцуужыгъэх. Клэлэегъаджэ-хэр зэхэгущылэжыыхи лффтхъа-бзэхэм язэхэщэн ыуж ихъа-гъэх.

«Бзэр лъэпкъым ыпс», «Адыгабзэм хэта анахъ фэ-лазэр?», «Люби и знай родной язык» зыфилорэ лффтхъабзэ-ху еджаплэм щызэхашагъэ-хэм нибжыкълэхэр ореды-

лонымклэ, усэ къеджэнымклэ, сурэтшынымклэ щызэнэкъо-къугъэх. Адыгэ къэшэ дахэхэр къашыгъэх. Клэлэцыкълухэм ны-дэлъфыбзэм фэгъэхыгъэ со-чинениехэр атхыгъэх.

Клэлэегъаджэхэм мурад шхъалэу ялагъэр нибжыкълэ-хэм абзэ шлу ягъэлъэгъуэныр, тильэпкъ ишэн-хабзэхэр нахъ ягъэшлэгъэнхэр, ахэр агъэ-лъэплэнху, шхъэклафэ ахэ-лъэу плугъэнхэр арых. Лъэп-къым ыбзэ тэ кызырэтыху-мэрэм, тызэрэфэсакырым, ты-зэрэдэлажэрэм елытыгъ ащ инеушрэ мафэ зыфэдэщтыр.

ТАЛЪЭКЪО Р.

Уифитыныгъэхэр ошлэха?

Зыныбж имыкълугъэхэм фитыныгъэу ялэхэр ягъэшлэгъэнхэм пае Адыгеим лффтхъэбзэ зэфэшхъафхэр щызэхашх. Ахэм зэу ащыц мы мафэхэм Мыекъуапэ щыклогъэ зэнэкъокъоу «Уифитыныгъэхэр ошлэха?» зыфилорэ. Я 7 — 11-рэ классхэм ащеджэхэрэр ащ хэлэжыгъэх. лффтхъабзэм клэщакло фэхъугъэх АР-м гъэсэ-ныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ и Министерствэрэ сабийхэм яфитыныгъэхэмклэ Уполномоченнэ аппаратымрэ. Зэкълэмклэ зэнэкъокъум нэбгырэ 70-рэ хэлэжыгъэ.

Нибжыкълэхэм фитыныгъэу ялэхэр дэгъоу ашлэнхэр ыкли ахэр ежхэм къаухъумэшху-ху егъэсэгъэнхэр ары пшэ-рылэу зэхэщаклохэм зыфа-гъуцуужыгъэр.

Зэнэкъокъур эссе шыклэм тетэу клуагъэ. Упчлэхэр арамыт-ху клэлэеджаклохэр зыгъэгу-мэклэрэ лффыгъохэр къалэты-гъэх. Тихэгъэгу щыпсэурэ цыф-

хэм фитыныгъэу ялэхэр гурыт еджаплэхэм къаратырэ шлэны-гъэхэмклэ къатхыгъэх.

— Зэнэкъокъум хэлэжыгъэ клэлэеджаклохэм зигъо къэсы-гъэ лффыгъо гъэшлэгъоныбэ къалэтыгъ, — ело сабийхэм яфитыныгъэхэмклэ Уполномо-ченнэу Адыгеим щылэ Алек-сандр Ивашиним. — Сабый-хэм яфитыныгъэхэр къэуху-

мэгъэнхэмклэ хэклиплэу алъэ-гъухэрэр, ахэр зэрэзэшлопхын-хэ плъэкълыщтыр кыралотыкыл-гъэх.

Зэфэхысыжыгъэу жорим ышлэ-гъэхэмклэ нэбгыри 8-мэ текло-ныгъэ къыдахыгъ, хагъэунэфы-кырэ чыпллэхэр клэлэеджэкло 11-мэ афагъэшшошагъ. Зэхэ-щаклохэм агъэнэфэгъэ дипло-мхэмрэ шлухъафтынхэмрэ зышлэ-ныгъэкклэ къахэщыгъэ нибжы-кълэхэм афагъэшшошагъэх. Джащ фэдэу ахэр зыгъэхъазырыгъэ клэлэеджэкло 19-мэ АР-м гъэ-сэныгъэмрэ шлэныгъэмрэкклэ и Министерствэ ищытху тхылъ-хэр аратыгъэх.

Мыщ фэдэ лффтхъабзэм нибжыкълэхэм яфитыныгъэхэр ашлэнхэмклэ, ахэр къаухъумэн-хэмклэ ишлуагъэ къэклонэу зэ-хэщаклохэм алытагъ. Ыпэкли мыщ фэдэ зэнэкъокъу зэхашх-нэу агъэнэфагъ.

ПИАТЫКЪО Анет.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунэшьо заулэмэ клуачлэ ямылэжыгъэу лъытэгъэным фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Ка-бинет **унашьо ешлы:**

1. Клуачлэ ямылэжыгъэу лъытэгъэнэу:

1) Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Ка-бинет 2011-рэ илэсым мэзаем и 14-м ышлыгъэ унашьоу N 23-р зытетэу «Медицина лэпылэгъу тедзэ сымаджэхэм зэрагагъэгъотырэм фэшл участкэ врач-терапевтхэм, участкэ врач-пе-диатрхэм, унэгъо врачхэм, унэгъо врачхэм ямедсестрахэм ахъщэ зэраратырэ шыклэм ехылаплагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэу-гъогъэхэр, 2011, N 2);

2) Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2011-рэ илэсым мэзаем и 18-м ышлыгъэ унашьоу N 25-р зытетэу «Фельд-

шер-мамыку лэзаплэхэм ямедицина лффышлэхэм, псауныгъэм ихъэухъумэн фэгъэзэгъэ лъэны-къом медицина лэпылэгъу псынклэмклэ иучреж-дениехэмрэ иподразделениехэмрэ яврачхэм, яфельдшерхэм ыкли ямедсестрахэм ахъщэ зэраратырэ шыклэм ехылаплагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм ихэбзэгъэуцугъэ зэхэ-у-гъогъэхэр, 2011, N 2).

2. Официальнэу кызыхаутырэ мафэм щегъэжыгъэу мы унашьом клуачлэ илэ мэху.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КЪУМПЫЛ Мурат къ. Мыекъуапэ, гъэтхапэм и 25-рэ, 2014-рэ илэс N 67

Мэкъэгъэлэу

Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ макъэ къегъэлэу гъэтхэ дзэ дэщыгъор Уры-сые Федерацием зэрэщырагъажэрэмклэ.

Законом кышыцлэлъытэгъэ шапхэхэр амы-укъонхэм, хэбзэукъоныгъэхэр амышынхэм пае нибжыкълэхэр дзэ къулыкълэм зэрэщэ-хэрэм илофыгъохэмклэ хэбзэ лэпылэгъу языгъэ-гъотыщт упчлэжыгъэу гупчэ Мыекъопэ гарни-зоным идзэ прокуратурэ кышыцлэлъахыгъ. Мафэ къэс сыхъатыр 9-м кышыгъэжыгъэу пчыхъэм 6-м нэс ащ лффт ешлэ.

Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ мыщ фэдэ чыпллэм щыл: **Адыгэ Республик, къ. Мыекъуапэ, ур. Краснооктябрьскэр, 14, офицерхэм я Ун** (узэрэчлэхъащтыр шагумклэ гъэзэгъэ пчээр ары). «Линие пльырым» ите-лефоныр **57-06-87**; тхъаумэфэ, мэфэкл ма-фэхэм телефонэу **52-16-51-мклэ** Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ идежурнэ зы-фагъэзэн алъэкълыщт.

Урысые Федерацием инэмыкл шьолъырхэм дзэ къулыкълэр ащызыхыщтыгъэхэу ушхъа-гъу зэфэшхъафхэмклэ ар къэзыбгынагъэхэм Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокуратурэ зы-фагъэзэн фае дзэ къулыкълэр тапэклэ зыца-хыщт лффыгъор зехафыным пае.

ЮФШЛЭНЫР

Уплъэкълуным кыгъэлягъорэр

Илэс пчъагъэ хъугъэ Адыгэ Республикэм цыфхэм юфшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ ихъэ-ралыгъо къулыкълэу и Гъэларышлэплэ мы ю-фыр республикэм зэрэщыгъэпсыгъэм ехы-лэгъэ уплъэкълуныр тхъамэфэ тельытэм те-гъэпсыкълыгъэу зызэхыщэрэр, зэфэхысыжы-хэр зышыхэрэр.

Аужырэ тхъамафэм, нэмы-клэу къэплон хъумэ, гъэтха-пэм и 19-м кышыублагъэу и 25-м нэсырэ плалэем, мы юфыр тиреспубликэ зэрэщы-гъэпсыгагъэм ехыплэгъэ зэфэхысыжыгъэу ышлыгъэхэм кызырагъэлягъорэмклэ, лффт зышлэн зылъэкълыщтэу Адыге-им исхэм япроцент 1,3-рэ лффтлэн зымылэху алыта-гъэхэр. Уплъэкълуныр зырагъэ-жыгъэгъэхэ лъэхъаным зэ-рэщытыгъэм елытыгъэмэ а пчъагъэр мэкклэ дэдэу лъытэ-гъэн фае, сыда плэмэ про-центи 3-м ехъоуи лъэхъанэ кыхэкълыгъ.

Гъэтхапэм и 25-м ехъулэу эклэмкли учетым хэтыгъэр нэбгырэ 2704-рэ хъушты-

гъэ. Тхъамафэм кыкклоцл нэбгыри 108-рэ учетым ха-гъэкълыжыгъ, нэбгырэ 85-рэ лффтлэн ямылэу алытагъ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 23-р лффтлэлэр зэрэзэфашыжы-гъэм е лутхэр нахъ макклэ зэрашыхэрэм апкъ кыкклэу кылуагъэкълыгъэхэм ащыщы.

лффтлэн зымылэхэм япчъа-гъэ зэхъоклыныгъэу фэхъу-рэм имызакоу, цыфхэр луа-гъэкълынху е плэпъэ гъэнэфа-гъэкклэ лффтлэлэр къагъэуцу-нэу зэрагъэнафэрэми лъэл-лэх. Ахэм яхыплэгъэ къэ-бархэр тхъамафэм кыкклоцл республикэм ит лффтлэплагэ-мэ Гъэларышлэплэм кылыа-гъэлэсыгъэх.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Сакъыныгъэ кыызхэжъугъаф

Гъогурыкълоныр щынэгъончъэным, гъогухэм къатехъухэрэ хъугъэ-шлагъэхэр нахъ макклэ шыгъэнхэм ыкли ахэм къахэкклэу тхъамыкла-гъохэр къэмыхъунхэм фэшл «Псынклагъ», «Щынэгъончъэным ибгырыпх» зыфилорэ лф-тхъабзэхэр гъэтхапэм и 26-м кышыгъэжы-гъэу и 31-м нэс Адыгэ Республикэм щэклох.

А уахътэм кыкклоцл АР-м гъогурыкълоныр щынэгъончъэ-нымклэ ихъэралыгъо инспек-ция ихъулыкълушлэхэр анахъэу зылыпллэщтхэр псынклащэу зечъэрэ водителхэр ары. Зэ-рэхъэхэрэм илэшыгъэ тэрзэу

кызырэхамыхырым, щынэгъон-чъэным ибгырыпх пылъ шап-хэхэр зэрамыгъэцаклэхэрэм кыхэкклэу, гъогум хъугъэ-шлэ-гъабэ техъухъэ.

АР-м гъогурыкълоныр щынэ-гъончъэнымклэ ихъэралыгъо ин-спекция ихъулыкълушлэхэр пстэ-уми къяджэх гъогурыкълоным ишапхэхэр амыукъонху, са-ккыныгъэ кыызхагъэфэнэу.

Полицием икапитанэу Ю. МАНЖУРИНА.

Мэкъэгъэлэу

Гъэтхапэм и 30-м пчыхъэм сыхъатыр 7-м Адыгэ Хасэр зычлэт унэу урамэу Первомайскэм, 197-м тетым Джэджэхъаблэ щыщхуэ Мыекъуапэ щы-псэхэрэр къетэгъэблагъэх.

Зэхэщэкклэ куп.

Теуцожь гъогушл-гъэцәкләжъ гъәлорышләплэм илӕс заулэм
тыщымылагъу бәмышләу тыклогъагъ. Тафэзыщагъэр
ялофшләк, ялӕжӕклә-псәукл.

Гъогушлхэм ялофшләгъэ нәрылӕгъу

Джәджӕхӕбләрә Нәшукъуа-
ерә азыфагу мӕз чәпәхәр ащә-
гъӕбӕзӕхӕу, уцыжӕхәр ащәгъ-
клогъу гъәрекло зытӕлӕгъу,
дгъәшлӕгъогагъ. Мык! мыл
ощыр зыцӕлӕм, явтомашинӕхӕу
пшӕхӕ-щыгъу зӕхӕлӕыр гъогу-
хэм атезытӕкӕуагъхәр чӕчи
мафи зӕрӕмыуцтыгъхәр, гъо-
гухэм кӕтефӕгъэ чыг кӕута-
мӕхәр игъом зӕрӕтырахыцтыгъ-
хәр зӕхӕтшлӕгъ.

Джы мыгъатхи ялофшлӕнхәр
нахӕ агӕлӕшӕгъӕх. Красно-
дар клорӕ гъогушхом кыпӕлут
чыгыжӕхэм апыуӕбзыхӕгъӕх,
чыгыклӕхәр гъӕтысыгъӕнхэм
мӕзаем фежӕгъӕх. Чыгыжӕ-
хәр 1956-рә илӕсым агӕтысы-
гъагъӕх. Ахэм кӕутӕмӕжӕхӕу
кӕуалӕхӕхӕр агуахыгъӕх,
кӕаупкыхӕгъӕх, ашӕхӕпӕхәр
ашӕхӕаупкыгъӕх.

Ащ ыуж, тӕклӕ кӕызӕрӕгъу-
шӕу, кӕымӕфӕ лӕхӕаным ас-
фальт гъогухэм иутыгъу афӕ-
хӕуӕгъхәр «адыжӕхӕу» тӕгъу-
гъӕ. Нӕужым, Пӕнӕжыкӕуае
икӕу Нәшукъуае, Джәджӕхӕб-
лӕ, Городскоим, Кӕунчыкӕхӕбл-
лӕ адахӕзӕз, Гъобӕкӕуае клорӕ
асфальт гъогубгъуым игъӕкӕб-
зӕн фежӕгъӕх. Ащ пхӕшӕз-
бӕжӕхәр, чыг лӕпсӕжӕхәр
лутыгъӕх. Ахәр раупкых, лӕпс-
сӕхәр хатхых.

Кӕунчыкӕхӕблӕ узидӕкыклӕ,
псыхӕу Кӕанлыгъӕ лӕамыдж
зӕжӕу тӕлӕыр мӕз пырыпы-
цум кыхӕшӕжыцтыгъӕп. Ар
хӕгӕкли, а чыпӕр кӕгъӕзӕгъу
лау шытыти, уапӕклӕ кыкылӕ
автомашинӕхәр пӕгъуштыгъ-
хӕп. Джы а щыклагъӕри дагъзы-
жыгъ. Мӕз пырыпыцур бульдо-
зерымкӕ тыраупкыгъ, лӕапс-
хӕри хатхы, нӕллӕгъуым кы-
уытырер нахыбӕ ашыгъ...

Бӕ джащ фӕдӕ йофшлӕгъу
джыри зигугъу кӕпшыӕнӕу
тызшыгъуазӕр.

Бәмышләу Теуцожь ДРСУ-м
ипащӕу Гутӕлӕ Алыи зыдӕгъ-
клагъ, ялофшлӕгъхәр зыфӕдӕ-
хәр нахӕ игъӕклӕтыгъу кӕд-
гъӕлӕтагъ, зигугъу кӕтшыгъӕ йоф-
шлӕнхәр зӕшлӕахыӕнхэм фӕш
амалӕу кыызфагъӕфӕдӕхӕрм за-
щыдгъӕгъозагъ. Ахэм адаклоу
ялофшлӕгъхэм щыклагъу афӕ-
хӕхӕу, зидӕгъзыжыӕн дӕла-
жӕхӕрӕми тӕклӕупчлӕгъ.

Зӕдӕгушылӕгъу зӕдытилагъэм
икъӕтхыжыӕн тыфемыжӕзӕ еж
Гутӕлӕ Алыи щыӕныгъӕ гъогу
клӕклӕу кыкылӕгъэм тигъӕзетӕджӕ-
хәр фӕдгъӕнӕлӕсӕных. 1974-рә
илӕсым Пӕнӕжыкӕуае кы-
щыхыгъ. Чылӕм дӕт гурыт еджа-
плӕр кӕызӕуым, Пшызӕ кӕра-
лыгъо технологическӕ универ-
ситетым щеджагъ. 1997-рә илӕ-
сым ащ кызычӕтӕупшыӕм, еж
имылыкӕклӕ езыгъӕджӕгъӕ Те-
уцожь ДРСУ-м йоф щылӕнӕу
кыгъӕзӕжыгъ. Апӕ экономи-
стӕу ригъӕжӕгъагъ. Нӕужым
производственнӕ-техническӕ от-
делым пащӕ фашыгъ, 2014-рә

илӕсым ДРСУ-м иинженер
шӕхӕлӕу агъӕнӕфагъ. Джы а
ДРСУ-м 2008-рә илӕсым
кыщӕгъӕжӕгъу илӕшӕхӕтет.

— Тиколлектив зӕрӕхушты-
гъэр нӕбгырӕ 52-рә, — тиупчӕ-
хэм яджӕуапхәр кӕаритыжы-
зӕ йофшлӕнхәр зӕрӕзӕхӕцӕх-
рӕм тыщӕгъӕгуазӕ Гутӕлӕ Алыи.
— Джыри а пчӕгъӕм нӕбгырибл
хӕдгъахыи нӕбгырӕ 59-рә ты-
хыгъ. йоф зышлӕнӕу, зылӕжӕп-
клӕ рыщылӕнӕу кӕзыгъахӕ зы-
шлӕигъор кызысфаклогъ, йоф-
шлӕнӕу тилӕр зыфӕдӕр, зӕр-
лӕжӕштыр кыфӕсӕуатӕшӕ,
кыизӕзӕгъыклӕ, сӕштӕ. Дӕгъу
йоф ышлӕм тигуапӕ, ипшӕрылӕ-
хәр ымыгъӕцӕклӕхӕ зыхыклӕ
ло-
кыжы. Ау ащ фӕдӕ кӕызӕ-
рӕхӕкырӕр макӕ. Нахыбӕрӕмкӕ
тикӕлӕхәр хӕупхӕх, чаных.

**Корр.: «Оптимизация» алоз
цыфхӕр йофшлӕпӕхэм алу-
гъӕкых, яуагъохӕр зӕралы-
гъын амыгъотӕу кӕагъанӕх,
о йофшлӕпӕ яоты, лӕжӕпкӕ
кыагъӕгъахӕ...**

Гутӕлӕ А.: Тӕ йофшлӕныр тыхой
зӕпӕт. Анахӕу гъатхӕмрӕ гъа-
мӕрӕ. Кымафӕми тызӕцӕу
кыхӕкырӕп. Цыфхӕр уимакӕу
ащ фӕдиз йофшлӕныр сыдӕу-
цтӕу зӕшлӕпхыцтӕ? Джары йоф
зышлӕ зышлӕигъохӕр зыкӕсштӕ-
хӕрӕр. Ары шӕхӕае, ахэм лӕ-
жӕпкӕуае яптыштыр тыдӕ кыкы-
цтӕ? «Адыгӕавтомодорӕу» ты-
зӕпхыгъӕм илӕсым кыкылоц
гъогухэм ягъӕцӕклӕжыӕни, нӕмык
йофшлӕнхӕу зӕшлӕтхыцтхӕри,
ахэм мылкӕу атӕфӕштыри зы-
фӕдизыр лытӕгъахӕу, уашлӕкыӕн
умылӕкыӕнӕу кытетых. Джа
тӕклӕр бгъӕцӕклӕу, умыгумӕклӕу
ушысыми зи кыпшыхӕшӕтӕп.

Ары шӕхӕае, хӕта адрӕ йофшлӕн
отӕрӕу ыпшӕклӕ зигугъу кӕт-
шыгъӕхӕр зыгъӕцӕклӕштыр,
тыдӕ кыкыцтӕ ахэм мылкӕу
анӕлухӕштыр? Джары сӕ-
рырӕ тинженерӕу Гусӕрыкӕу
Аскӕрӕр тылӕхыузӕ ахӕцӕ
кызыщыдгъӕхӕшты йофшлӕпӕхӕр
кызыклӕдгъотыхӕрӕр. Джащ
фӕдӕу кызыклӕлӕлухӕр йофшлӕн-
хӕр ащыдгъӕцӕклӕгъӕх Краснодар
ичӕлӕпӕ заулӕ, Северскӕ, Тлопсӕ,
Тӕхӕутмыкӕо районхэм. Джа-
ры тапӕкли тызӕрӕзӕклӕштыр.
Аушты тымышлымӕ, гъогухэм
ягъӕцӕклӕжыӕн нӕмык йофшлӕн
зӕшлӕтхыӕн тӕлӕкыштыр.

**Корр.: Адӕ шӕуилофшышлӕ-
хэм ялӕжӕпкӕ гурытымкӕ
сыд фӕдиза?**

Гутӕлӕ А.: Джырӕ нӕс ар сомӕ
мини 8-м кыщӕгъӕжӕгъу мин
15-м нӕсыштыгъ. Джы ыпшӕклӕ
зигугъу кӕсшыгъӕ мылкӕу кӕ-
гъӕхӕклӕм ишлӕагъӕклӕ, гъӕрекло
кыщӕгъӕжӕгъу гурытымкӕ
лӕжӕпкӕу кӕагъахӕрӕр фӕди-

тӕклӕ нахыбӕ тшыгъӕ. Ар непӕ
зыфӕдизыр сомӕ мин 30 —
35-рә. Автомашинӕхэм арыс-
хэм мин 50-м нагъӕсы.

**Корр.: йофшлӕклӕ дӕгъу кы-
хӕшӕхыгъӕр. Цыфхӕми йоф-
шлӕн кӕафӕогъоты, лӕжӕпкӕ
дӕгъуи кӕагъӕгъахӕ. Джы
пшӕрылӕ шӕхӕлӕу шӕуилӕ-
хэм, йофшлӕнӕу непӕ шӕу-
зылӕхӕм, кыжыудӕхыхӕрӕм
тащыгъӕгуаз.**

Гутӕлӕ А.: Тӕ анахӕ пшӕ-
рылӕ шӕхӕлӕу тилӕр кытфӕгъ-
зӕгъӕ гъогу километри 161-р
зӕрифӕшӕуашӕу, шапхӕхэм
адиштӕу тыгыныр ары. Ахәр
Инӕм кыкӕу Бжӕдыгъуахӕблӕ
нӕсырӕ гъогум шыц лахӕу Ады-
гӕкӕалӕр Гъобӕкӕуаерӕ азы-
фагу илыр, районым икӕуа-
джӕхӕу Пчыхӕалыкӕуае, Очӕп-
шыӕ, Аскӕлӕае, Нӕшукъуае,
Джәджӕхӕблӕ, Городскоим,
Тӕухӕблӕ, Кӕунчыкӕхӕблӕ,
Пшыкӕуыхӕблӕ адӕхӕрӕ гъо-
гухӕу асфальт зытӕлӕхӕр арых.

Тызхӕт илӕсым ишӕклогъу
мазӕ республикӕ комиссиӕу
зӕхӕагъӕм тигъогухэм язытет
ыуплӕкыштыр. Джащ непӕ зӕрӕт-
лӕклӕу зыфӕтӕгъӕхӕазыры.
Йофшлӕныр хӕо, кымафӕр дӕ-
иӕ, ащ мыл ошхыри кыхӕхӕ-
жы, тигъогухәр лау зӕхӕкӕу-
тагъӕхӕ хыгъӕх.

Уплӕклӕнхэм языфӕгъӕхӕ-
зырын тызыфӕжӕгъӕр мӕзӕ
мазӕр ары. Апӕу Адыгӕкӕалӕ
кыщӕдгъажи Гъобӕкӕуае нӕс
тыкырыкылагъ, Кӕунчыкӕхӕбл-
лӕ, Нӕчӕрӕзыӕ йоф кыащылӕгъ,
джыри чыӕлӕтагъӕзӕ гъогубгъу-
хэм алут чыгыхэм ашӕхӕпӕ-
хәр пытыупкыгъӕх, кӕатыуп-
кыхӕагъӕх, СМУ-2-м ипащӕу
Хӕбӕхӕу Юрӕ бульдозерхәр
кылытхыи гъогу кӕгъӕзӕгъу-
хэм, лӕамыдж тӕхӕагъухэм мӕз
пырыпыцоу кӕаулагъӕхӕр, чыг
лӕпсӕжӕу кӕаулагъӕхӕр иты-
упкыгъӕх, кыхӕтхыгъӕх. Гъогу
бгъуитӕмкӕи метриплӕ зышӕом-
бгъогъӕ шӕолӕхӕр тӕгъӕкӕб-

зӕх, уапӕклӕ кыкылӕр авто-
машинӕр дӕгъуу плӕгъуӕнӕу
тӕгъӕпсы.

Ащ даклоу, асфальт гъогу-
хэм иутыгъу ялӕхәр «тӕды-
жыӕх». Мы йофшлӕным фӕгъӕ-
загъэр нӕбгырӕ зыбгъушлӕ зы-
хӕхӕрӕ бригадӕу Нӕныжӕ Нал-
бый зипащӕр ары. Ащ хӕтхӕу
Джӕндар Муратӕ, Хӕбӕхӕу Ас-
кӕр, Тӕтӕр Рӕщыдӕ, нӕмыкхӕми
ящыклӕгъӕ техникӕу аклыгъухэм
дӕгъуу йоф арагъашлӕ, асфальт
гъогухәр агъӕцӕклӕжӕхӕзӕ кы-
рӕклох. Пӕнӕжыкӕуае кыщӕгъӕ-
жӕагъу Нәшукъуае, Джәджӕ-
хӕблӕ, Кӕунчыкӕхӕблӕ ада-
хӕзӕз Гъобӕкӕуае нӕсырӕ гъогу
апӕу агъӕцӕклӕжыгъ. Джы Ады-
гӕкӕалӕ кыщӕгъӕжӕагъу Гъо-
бӕкӕуае нӕсырӕ гъогум изӕ-
тӕгъӕпсыхӕжыӕни гъуӕнӕм нагъ-
сыгъ. Нӕужым Очӕпшыӕ, Шев-
ченкӕм, Петровым, Тыгъургъой,
Красненскӕм йоф ащӕшӕшт.
Ахэм аклыгъу мастер ныбжы-
клӕхӕу Гусӕрыкӕу Мыхӕамодӕрӕ
лапыш Руслӕнрӕ. Ахәр гъогу
тамыгъӕхэм ягъуцун, нӕмык
лофыгъохэм язӕшлӕхыӕн апылтых.

Бӕ зигугъу кӕпшыӕнӕу йофшлӕ-
нӕу дгъӕцӕклӕгъӕр, джыри ты-
зыдӕлӕжӕнӕу шытыри. Кӕути-
рӕу Шевченкӕм дӕкылӕр асфальт
гъогухӕу Петровымрӕ Гъобӕкӕуа-
ерӕ адахӕхӕрӕм язытет дӕгъоп.
Ахәр дгъӕцӕклӕжыӕнхӕу тигу-
хӕлӕхэм кыдалытӕ, гъогуб-
гъухэм алут гъуцӕ зӕхӕгъӕжӕ-
гъӕхәр дгъӕлӕжыштыр, уцыжӕ-
хәр гъӕмӕфӕ мӕзӕхэм дгъӕклоды-
штыр, тигъогухәр зӕклӕ авто-
машинӕхәр ащызӕклӕнхӕмкӕи шы-
нӕгъончӕу дгъӕпсыштыр, тыдӕ-
кли кӕбзӕу, уакышыуцункӕи,
защыбгъӕпсӕфынкӕи хӕпсагъу
дгъӕпсыштыр. Зӕклӕ йофшлӕнхәр
жӕоныгъокӕи мӕзӕм тыухыштыр.

Ащ фӕшлӕ тызӕрылӕжӕштыр тех-
никӕр тилӕ. Тикӕлӕхӕми йофшлӕ-
ным гъетыныгъӕшхо фырылӕ. Ахәр
арых чӕчи мафи зымылӕу йоф-
шлӕнхәр игъом, дӕгъуу зӕшлӕзы-
хыхӕрӕр, зӕгурылохӕу лӕжӕ-

хӕрӕр. Ащ фӕшыхӕт мыл ош-
хыр зыцӕлӕм грейдер зытфых-
мӕ, автомашинӕ заулӕм чӕщыри
кӕуцу ямылӕу гъогухәр зӕра-
цӕнтхыуштыгъӕр, ахэм пшӕхӕ-
щыгъу зӕхӕлӕыр зӕратыратакӕ-
штыгъӕр. А машинӕхэм йоф язы-
гъӕшлӕгъӕ тикӕлӕ хӕупхӕхэм
гъфӕбӕныгъӕ хӕлӕу ацӕлӕ кӕс-
ло шлӕиу. Ахәр Хӕахӕужӕкӕу
Джӕхӕфӕр, Уарпӕкӕу Аскӕр,
Нӕхӕе Теуцожь, Хӕаджӕбыекӕу
Юныс, Наурӕкӕу Руслӕн,
Хӕокӕу Казбек, Батлыжӕ Рус-
лӕн, Хӕабӕхӕу Аскӕр, Цундышк
Казбек, нӕмыкхӕри.

Корр.: Ар дӕгъу. Аушты
зӕрӕштыр, тӕри мафӕ кӕс
гъогум тытетышӕ, тӕлӕгъу, зӕ-
хӕтӕшлӕ, шӕуиштыгъу ало-
рӕри зӕхӕтӕхы ыкли тышӕушты-
кы. Ауми, щыклагъӕ горӕхӕр
щымылӕу хӕурӕп.

Зигугъу кӕтшыштыр кӕу-
тырӕу Чабановым дӕсхӕр кы-
зӕрӕшӕфӕмырӕзӕхӕр ары. Ащ
дӕхӕрӕ мыжӕо гъогур зӕрӕ-
дӕй дӕдӕм игугъу кӕпшыгъа-
хӕп. Кӕутирдӕсхӕр лӕшӕу
мӕтхӕауыхӕх. Сыда мы йофым
кӕпӕлолӕштыр?

Гутӕлӕ А.: Зыфӕпӕлӕрӕр тӕрӕз.
Ау а гъогур тшыгъушӕагъӕп.
Километри 8,5-рӕ мӕхӕу. Ас-
фальти тырӕдгӕлӕхӕ тшлӕиу
шӕхӕае, мылкӕу зӕрӕщымылӕм
ыпкӕ кыкӕлӕу планым тфыхагъ-
уцӕрӕп.

Тӕ тфӕлӕкыштыр арышӕ,
ренӕу грейдерыр рытӕгъа-
клӕу тӕгъӕцӕклӕжы. Ау
мыжӕор зезыщӕр автомашин-
нӕшхӕр зӕрӕщӕчырӕ щӕчалӕр
Рязанскӕ бгышӕхӕм кызы-
тырагъуцӕклӕ, мыжӕо тонн 80
фӕдиз зырыфӕр «Тонархӕм»
щӕчалӕм щӕхыӕз Чабановым-
кӕи кызыкӕокыхӕклӕ, а гъо-
гу умышлӕжыӕнӕу акӕутӕжы.
Кызырӕлӕтыагъӕмкӕи, «Тонар»
ушӕагъӕр зӕ гъогум зырыклогъ
шӕобжӕр рихырӕр автомашинӕ
псынкӕи мин 60 рыкломӕ пӕлӕнӕу
ары. Джары тиасфальт гъогу-
хӕми кӕахӕулӕрӕр. Ауми, Чаб-
ановым дӕхӕрӕ гъогум тыналӕ
нахӕ тӕдгъӕтышт, асфальт теуп-
кыгъӕм фӕдӕхӕр тырӕдгъӕт-
кӕшты, грейдерхӕмкӕи зӕдгъӕ-
фӕжыштыр.

Теуцожь ДРСУ-м асфальт
кыдзыгъӕкылӕр заводи илӕ. Ащ
ипащӕр Хӕут Рустам. Игъусӕх
Нӕныжӕ Азмӕт, Пӕнӕшӕу Мур-
рат, Трахӕу Шыхӕм. Ахэм илӕ-
сым асфальт тонн мин 15 кӕагъ-
хӕазыры, пащӕхӕр афӕрӕзӕх.

Теуцожь ДРСУ-м ипащӕ кы-
зӕрӕтилуагъӕмкӕи, илофышлӕхәр
Пӕнӕжыкӕуае изӕкӕоп зыщыш-
хӕр, ахәр кӕарӕкых Тӕухӕаблӕ,
Джәджӕхӕблӕ, Нәшукъуаи, нӕ-
мыкхӕми. Гъогухэм атет тамыгъ-
хӕр ахэм гъуцӕ пкӕзоу акӕлтӕхәр,
гъуцӕ зӕхӕгъӕжӕагъу гъогухэм,
лӕамыдж тӕхӕагъухэм алутхәр
зыгӕлӕхӕрӕр, автобус кӕуцу-
плӕхәр, павильонхәр зыгӕклӕра-
клӕхӕрӕр Аскӕлӕае кыдӕкыхӕрӕ
бзылӕфыгъӕх. Уцыжӕхӕр зыгъ-
клогъхӕрӕр клӕлӕхӕри чылӕгъо
зӕфӕшӕафхӕм ашыштыр.

— Лӕшӕу тигуапӕ, игъо дӕд
ти ДРСУ йофшлӕклӕ фӕгъӕхыгъӕ
хыгъӕ гъӕзетым кыбгъӕхӕнӕу
зӕрипхӕуагъӕр, — кытилуагъ
Теуцожь районым иадминистра-
циӕ ипащӕу Хӕачмамыкӕу Азӕ-
мат. — Джы непӕ Гутӕлӕ Алыи
зипӕщӕ коллективым йоф зӕришлӕ-
рӕм фӕдӕу тапӕклӕ ащ илофышлӕ-
хәр лӕжӕхӕу кыхӕкыгъӕп. Гъо-
гухәр зӕрагъӕцӕклӕжыӕрӕм имыза-
кӕу, мӕз чӕпӕхәр агъӕкӕб-
зӕх, гъогубгъухәр агъӕклӕракӕх,
районыр агъӕдахӕ, лӕшӕу та-
фӕрӕз.

Нӕхӕе Рӕмӕзан.

Бзэр — лъэпкъым ыпс

Непэ гъэзетым сыкъэтхэнэу сызышыгъэр адыгэ Лъэпкъ тхылъеджаплэм пчы-хъэзэхъуэу «Сидагыбз» зыфилоу гъэтхапэм и 18-м шыреклокыгъэр ары. Еджэкло цыкълухэу ащ хэлэжьагъэхэм лъэш дэдэу сыгу кыдащэагъ, абзэ шүлэагъоу фырылэр анэ цыкълухэм къаклэдыкълэу, гушубзыу цыкълухэу, адыгабзэр агъэжынчэу усэхэр, оредхэр кырылауагъэх, пшысэ зэфэшхьафхэр къагъэлъэгъуагъэх, музыкальнэ лэм-псымэхэм къарагъэлауагъэх. Тиныбжыкълэхэм бзэм фыштыкълэу фырылэр, ахэм яеплъыкълэхэр кызырэралотыкылгъэ шыкълэхэр лъэш дэдэу сыгу рыхыгъэх. Етлани умыгъэшлэгъон лъэпкъына тымлъэпкъэгъу студентхэу искусствэхэм яреспубликэ колледж кыкылгъэхэм тидагыбзэ шхъэкълэфэхшо фашлэу пшысэу «Бэдзэжыиуеу Лъэпкъогъэж» зыфилорем дахэу зыкыдашлэу кызырэгъэлъэгъуагъэр. Ахэм зэкълэм лъэш дэдэу сэгъэгъушхуагъ ыкли ащ фэдэ зэхэхэ зэхэзыщагъэхэмрэ клэлэгъаджэу еджаклохэр кызыгъэхъазырыгъэхэмрэ сыгу кызыделэу «тхъашуегъэпсэу!» яслэмэ шлоигъу.

Ащ пыздагъэу сэри сигушылэ зы урым хышхэкълэ лъызгъэкълотэн. Зэгорэм бэшлагъэу урым байжэу Ксанф ипшыплэу Эзоп фигъэпытагъ бэдзэрым клоныш, анахь пкыгыгъо дэгъу дэдэу мы дунаим тетыр кышхьафхынэу. Эзоп бэдзэрым кыуагъэ ыкли ащ бзэгъу кышхьафхы кыэкължыгъ. Ксанф ащ еупчыгъ: «Сыда бзэгур кызыкълэпщэфыгъэр? Мы дунаим ащ нахь лъаплэ, ащ нахь дэгъуи зыпари тетэгъ пшлэша?» Эзоп кыыри-ложыгъ: «Ары адэ, мы дунаим бзэгум нахь дэгъу тетына!» Ксанф ыгъэшлагъоу зэхихырэр Эзоп рилуагъ: «Дэгъу. Ащыгъум джыри зэ бэдзэрым кыуи джы анахь пкыгыгъо лаеу цылэр кышхьаф». Эзоп кыуи бзэгъу кышхьафхы кыэкължыгъ.

Сыдэу кышхьафхылашлэу, Эзоп тэрэзэу зекълуагъа?!

Сэ кызырэрэсшлэшлэрэмклэ, бзэгум нахь дахи, нахь лаий, нахь щэрыуи, нахь дэгъуи щылэп.

«Тигубж гушылэ урихылаагъа? — Шыблэу гъохъуагъэм кышхьафхыгъа. Гъэшлэу гушылэм укълэдэуагъа? — Пкълэшэу лъашхэу шхъбэгъэ мак!» — ело Мэхъош Руслъанэ.

Цыфмэ ашлоигъор, ягупшысэ, агу ихыкълрэр жэрылоклэ е тхыгъэкълэ зэрало-жы. Цыфхэр зэдэгъушлэнхэмклэ, шлэны-

гъэ зэрагъэгъотынымклэ бзэр амалышлэ. Тэ, адыгэхэм, ащ фэдэ амалэу тлэкълэ-лпыр адыгабзэр ары.

Адыгабзэм фэгъэхыгъэу Николай Сергеевич Трубецкоим мырэуштэу етхы: «А бзэм имэкъэ зэхэлъыкълэ джащ фэдизэу гъэшлэгъон дэдэш, лпышхъуа-бэ илэш! Ащ укълэдэуагъэм жыбгъэу шхуирэми, пкълэшэу пытэкълужэрэми, псыорым амакы, чыгум ижыкълэщакы, псыхъом хэлъ мыжъохэр зэрэзэутэкълэ-рэри, гур кызырэрэтеорэри, кълэбзы-ухэм яорэди, нэмыкылыбэ зэхэхы!».

Умыгъэшлэгъон лъэпкъына тымлъэ-пкъэгъу цыфым тидагыбзэ ащ фэдиз иинагъэу ыгу рыхыгъэу зэрэлъып-лагъэр, жыбгъэм, пкълэшэм, псыхъом амакълэхэр ащ зэрэщызэхихыгъэхэр. Умыгъэгъушхон лъэпкъына ащ фэдэ гулытэхэр нэмыкълэ цыф лъэпкъхэм сыбзэ арегъэшлэмэ.

Адыгабзэр клэдынэу шынагъо шылэу сэ слытэрэп. Шылагъ, шыл, шылэшт ыкли! Ар сзыгъалорэр бэмышлэу со-чинениеу «Сыбзэ — си Дунай» зыфило-рем итхынкълэ зэнэкълэу реклокыгъэр ары. Ащ сочинениеу кырахылаагъэхэр зыуплъэкълушт комиссием сыхэфэнэу хъуыгъэ. Тхыгъэхэу сыуплъэкълугъэхэм ащыщ сатырхэр сыгу кынагъэх, сэгъэ-чыерэп, сэгъэгупсэфрэр, еджаклоу ахэр зыкълэмыгъэ кыпыкылгъэхэм «тхъашуе-гъэлсэу!» яслонэу сыфай. Ахэм ащыщхэр щысэ кълэсхыхъуи тигъэзетеджэхэм язгъашлэхэмэ шлоигъу.

ХЪАТХЪОХЪУ Алкъэс, гимназиеу N 22-м ия 9-рэ «М» класс ис, мырэуштэу кьэтхы:

«Сыбзэ — си Дунай! Сыбзэ — сишылэныгъ! Сыбзэ — сибаиныгъ! Сыда баиныгъэр? Мылпкър ара? Насыпыр ара? Хъауми гъэшлэ гъогоу кълэпкълугъэр ара? Гупшысэгъуае сыхъуыгъэу урамым сытет. Сигупшысэхэр тлэкълэу зызэлпэ-хэм, бзыу оред мэкъэ дахэ стхъакълэм кыыридагъ... Сшхъэ кълэсхъуагъэш, сьдэлпыне: зэлкълэ шызэхъагъэм фэдэу а цыкълухэм кырагъэпшылкълушлэ урамыбгъум тет кълумбыл чыгышхом пысых... Сыфай сэ сидагыбзэ силъэп-кълэгъухэми нэмыкълэ лъэпкъыбэми зэлъа-шлэнэу, оред дахэхэр сыбзэкълэ чы-жъэу нэсынхэу. Ащ фитыр тэры — ини, цыкълуи адыгэ цыфхэр ары. Тыбзэ лъагъэу тэжыгъэлэт, тырыжыгъэлажэ, гъогоу кълыхъэ тетэжыгъэгъахъ...».

ДЫХЪУ Саид, Мыекълэпэ гурыт еджаплэу N 2-м ия 9-рэ класс иеджаклу, игупшысэхэр мырэуштэу итхыгъэ кы-щырылотыкылх:

«Апэрэ лъэбэкълур цыфым зышхыш-рэр ным ыбгъашу, тым ыкуашу, етланэ иунэ джэхашу, шылэныгъэ лъагъор ащ ыуж ипчълэушэ щырегъажэ, дунэе нэфым щыхешы. Шылэныгъэ хъарзэм тыдэ ыхыгъэми, цыфыр апэрэ лъэбэкълур зышхышхыгъэ джэхашыгъом, апэрэ гушылэр зышхышхыгъэ унэм, пчълэлупэм, тэмашх-хэм, чылэм, хэгъуашхъэм афэзэшы, гукълэ мафэрэ кълэгъэзэжы, чэщрэ еп-кылыхы. Хэтрэ цыф лъэпкъы кызышхы-хъуыгъэ хэкур илэп, бзэу лупыр шлодах. Лъэпкъ пэпчэ бзэм мэхъанэу риты-рэр гъунэнч. Сыда плэмэ бзэр — цыф лъэпкъхэр зэзыщэллэхэрэ, зэзып-хыхэрэ, зэгурызыгъэлэхэрэ лъэмыдж. Ащ уасэ фэшлыгъуаеу щыт, ау мэхъанэ куоу илэм елпытыгъэу, гушылэ дэхабэ ралуплэу, осэ ин фашлэу щыт. Ащ фэдэу уасэ зыфашлэхэрэм ащыщ адыгабзэ-ри...».

Усэ дахэхэри физэхалъхъагъэх ады-габзэм:

УРАКЪ Диан, Эколого-биологиче-скэ лицееу N 35-м ия 9-рэ класс иеджаклу:

Сидагыбзэу, сыбзэу бзэрабзэ, Сыдэу удаха, сиындылфыбз, Сыбзэ згъэгъушлэмэ — пцлашхъоу зэлэты,

Сыбзэ згъэгъушхыгъэ — куоу зычлэтлэ. Уфэмысакълэ — кыпфэпхъэшэшт Икълэмэ чанкыи укълэушэшт.

Бзэм зэпыпкылырэр зэмыпцылъыжын, Гъэшлэ тамыгъэу кыптенэжыын...

Ащ игупшысэхэр лъэгъэкълуатэх мыщ фэдэ гугъэхэмклэ: «Сыбзэ — си Ду-най, сишылэныгъ, сиунагъу, сиеджапл, сишлуплэу, сигъаш! Сыфай сэ си-адыгабзэ жэбзэ чанэу, жэбзэ дахэу, жэбзэ щэрыоу мэхъанэшхо ратынэу. Лъэпкъым ипсэу ыбзэ ренэу псау-нэу, зэрэдунэу ар зэлъашлэнэу!».

МЭЩФЭШУ Салбий, Мыекълэпэ гимназиеу N 5-м иеджаклу. Ащ игуп-шысэ мыщ фэдэ гушылэхэмклэ кы-рылотыкылх:

«Бзэр — дунай псау. Ным кыб-дильфыгъэ гушылэм шылэныгъэмклэ фе-дэшхо кыпфехы, нахь губзыгъэ уешы. Ныдэлъфыбзэм дунайр кытфызэлъуехы. Типсыхъо кълэргъохэм, тикълушхъэ лъагэ-

хэм ос зэлэшлэтэу ателы, тишхоф зэикълхэм ягуахъуи, тыхышхо шхъуантлэ илъэшыгъи тидагыбзэ зэхытегъашлэ».

Салбий усэу зэхилъхъагъэр алыгъэлэс шлоигъоу исочинение кыыхетхэ:

Сэ ныдэлъфыбзэу силэр, Сидагыбзэу дахэр, Сидагыбзэу гупсэр Синанэ кысылуилъхъагъ. Сидагыбзэ, Сиындылфыбзэ, Сыдэу удэхэ дэд! Сидагыбзэу класэр Сигуапэу зэсэгъашлэ. Сырэгъушылэ ренэу Сырэгъушысэ ащ. Сидагыбзэ, Сиындылфыбзэ, Сыдэу удэхэ дэд! Ныбджэгъуи, лахылы, Сышхъоджэ сэ сишхыпкъэу: Шхъуыгъэкълэу тыбзэ, Сыда плэмэ ар тыпсэ. Сидагыбзэ, Сиындылфыбзэ, Сыдэу удэхэ дэд! Хэбзэ дахэу тилэр, Шэн-зекълуакълэу тилэр Тыбзэ кыпкырыкылы, Кыыретэлотыкылы. Сидагыбзэ, Сиындылфыбзэ, Сыдэу удэхэ дэд!

Сыгу итлысхъагъэх **ДАУР Суандэ, Мыекълэпэ гурыт еджаплэу я 9-м иеджа-кло** игупшысэхэр: «Дахэ, купкылышхо ил сыбзэ, пшынэбзэ клэшыгъэу ар мэлэ-зэрабзэ, а зэтэпшылкылыр зэмышхогъу нурэу, лъэуж дахэу гум кытыренэш, псэ закълэм ехъафы. Ар зямалыр — сиындылфыбзэ, ар зылупкылагъэр — си-адыгабзэ! «Бзэр псэм фэд» ало. Адэ псэр щымылэжэ зыхъукълэ тылэжыынба? Тызэгупшысэуу щылэр бэл...».

Кыддэмыхъуэхэрэ шлогъэкълэу, шло-хъайнапэу адыгабзэм елълэу: «Кыысфэгъу, сидагыбзэ, непэ орклэ седжэнэу ыкли сытхэнэу икълэу фэдизэу зэрэсымы-лъэпкъылырэр, адыгэбзэ кълэбзэкълэ сигуп-шысэхэр кызырэрэсымылотыкылышхуэрэр. Кыысфэгъэгъу зэрэзэхэхырэм фэдэу жынчэу, бзэрабзэу, дахэу сырыгушылэн зэрэсымылъэпкъылырэр адыгабзэм. Кыыс-фэгъэгъу лъэпкъышхытмэ... Ау сэ сплъэклэ кълэзгъэнэштэп, джыри сыныбжыкыл, уахътэ силэу кыысшлэшхо икълэу фэди-зэу узыхэхсэнэу, о сшыщ ухъунэу, сэри пшыщ сыхъунэу».

АНЦОКЪО Сурэт. Филологие шлэныгъэхэмклэ канди-дат.

Сыбзэ — сибаиныгъ

«Бзэр щэлэфэ лъэпкъыр шылэшт, лъэпкъыр щэлэфэ бзэр шылэшт» — ело адыгэ гушылэжыым. Сыд фэдэрэ лъэпкъы ыбзэ кыуухъумэным, хахъо фишыным пыл. Адэ тэ тыбзэ сыда ащ фэдэ хахъо зыклимылэн фаер?

Цыфхэр зэдэгъушлэнхэмклэ, дунаеу зытетхэр къагурылономклэ, шлэныгъа-клэхэр зэрагъэгъотынымклэ бзэр ама-лышлоу щыт. Ащ фэдэ амалышлоу тэ тилэр адыгабзэр ары. Ныдэлъфыбзэр о кыыхэлхынэу щытэп. Ар уяне ыбзэ, уятэ ыбзэ, узышхы цыф лъэпкъым ыбзэ.

Адыгабзэм илълэклэ изегъэушхъомбгъун анахь лофыгъо шхъаалэу адыгэхэмклэ тил. Тилэшхъэтетхэр, тиныбжыкълэхэр, адыгэ цыфхэр — зэкълэми тызэкълэ-тэу бзэр кълэтыхъумэн фае. Цыф пэпчэ ежэ ышлэшхоу, ыкълуачлэ кыыхырымклэ, фызэшшлэпкъырымклэ илахъ мы лофым хе-рълэхъ.

Адыгабзэр тыхабзэхэм пытэу яп-хыгъ. Бзэр щымылэжы хъумэ, хаб-зэр шылэжышхытэп. Хабзэр щымылэжымэ, лъэпкъыри клэдыжышхыт. Ащ фэдэ кыытэхуылэ хъушхытэп. Тиреспубликэ кълэралыгъо бзитлу ил. Ау адыгаб-

зэр джы лые хъуным ишынагъо кыыт-шхъэрэхъэ. «Адыгэ лъэпкъыр ежэ ыбзэ зэригъэшлэнымклэ ебгъэзынэу щытэп». Джары хыкум унашхоу республикэмклэ щылэр. Адыгэмэ фаемэ адыгабзэр, фаемэ адыгэ литературэр зэрагъэшлэнэу еджаплэхэм зэралъхъагъэмклэ адегъэ-штэгъуай. Ар гукъау, ар бзэм икълэды-жынкълэ зы лъэбэкълэу. Сыда тэр-тэ-рэу тызыкылызэгъоожырэр?

Тыныдэлъфыбзэ лэпылэгъу тыфэхъун, ащ дакълэу бзэм илълэклэ, иамалхэм фитыныгъэ ин ялэ хъуным фэшлэ мыщ фэдэ лофыгъохэр талашхъэ кълэуцох. Апэрэмклэ, бзэр адыгэ унагъо пэпчэ иллыныр, клэлэцылкылы ыгыпылэхэм ачълэпхъэгъэныр ары. Ащ кыкылырэр лоф шызышлэхэрэр адыгэхэу, хабзэр, бзэр дэгъоу ашлэу, сабий пэпчэ агу лпылэсэу, яныдэлъфыбзэ мэхъанэу илэр агурагъалоу, оредхэр, усэ клэлэхэр адыгабзэкълэ арагъашлэхэу, адыгэ на-мыс ахэлпэу клэлэцылкылырэр аплунхэр ары. Ащ фэдэ ыгыпылэхэм ялоф па-дзэжыу, еджаплэхэр шылэхэмэ дэгъу. Еджаклохэм адыгабзэр шлу ябгъэлъэ-гъун, ахэр зэрэрагъэдждэрэ шылкълэр

зэллэхъуыгъэн е нахь гъэшлэгъон шлыгъэн фае. Гушылэм пае, клэлэгъаджэм са-бийхэм къафилотэным е къафеджэ-ным нэмыкълэу а зэлпстэури аригъэлъэ-гъужыныу амал лэклэлэныр, диафильм гъэшлэгъонхэр, аудио- ыкли видеодиск-хэм атетхэу оредхэр, кълэгъэлъэгъон-хэр, сурэтхэр урокым шыгъэфедэгъэнхэ фае. Адыгабзэмклэ сыхъатэу еджаплэмэ ачълэпыр мэлкэ дэд. Бзэу узэрымыгушы-лэрэм икълэдыжын нахь блогъэ мэхъу.

Ятлонэрэмклэ, мультимедийнэ дискхэр тиреспубликэ нахь щэгъэфедэхэ хъуыгъэ, мыбэми, адыгабзэкълэ шлыгъэхэу щылэх. Ахэр клэлэцылкылы ыгыпылэмэ ыкли еджа-плэмэ кызылэклагъэхъан, агъэфедэн амал ялэн фае. Мы амалхэр цылэхэ зыхъу-рэм, адыгэ пшысэхэр, оредхэр, ады-габзэкълэ урокхэр тырегъэтхэнхэ ыкли сабийхэм ябгъэлъэгъунхэ лъэпкъышхыт.

Интернетым адыгабзэр илълхъагъэу, интернет-конференциехэр зэхэщэгъэзэ шлыгъэмэ ишлогъэхшо къэкълэшт. Бзэм идэхэгъэрэ ибаиныгъэрэ зыщызэхашлэрэ зэнэкълэуэхэр, конференциехэр, олим-пиадэхэр, литературнэ кружокхэр на-хыбэу зэхэщэгъэнхэр, зыгъэушхъомб-

гъуыгъэныр типшхырылхэм ащыщ. Адыгэ тхаклохэу, цыф лупхэу, шлэныгъэлэжэ инхэу илълэпкъ фэлэжьагъэхэм, фэла-жъэхэрэм ачлэ ныбжыкълэхэм алыгъэ-лэсыгъэным тыналэ тет зэпытын фаеу тепллы.

Ящэнэрэмклэ, адыгабзэкълэ кинофиль-мэхэр, мультфильмэхэр зэрэтимылэхэр лоф цыкълэу щытэп. Ащ фэдэ амал кызытылэклахъэкълэ, тильэпкъ идэхэгъэ, тишэн-хабзэмэ якълэбзэгъэ кытлотыкылын лъэпкъышхыт. Мы лофыгъохэм ягугъу ошл кълэдыкълэ хъунэу щытэп, ахэм ягъэцэ-клэн игъо хъуыгъэу тэлъытэ.

Лъэпкъым ыцлэ дахэкълэ ядгъэлэномым, адыгэ хэкур бэгъоным фэшлэ эщи мафи тимылэу тигупшысэкли, тилофшлагъэхэмкли кълэдгъэнэфэн фае. Адыгабзэм илълэклэ зегъэушхъомбгъуныр джырэ техникэм-рэ наукамрэ ягъэхъагъэмэ ятпхымэ нахышхылу.

Мы зигугъу кълэтылхыгъэхэр хъаулыех тэр-тэрэу тыбзэ тыдэмылажъэмэ, кълэ-тымылхыгъэмэ, хэтымыгъахъомэ. Мы тыкызытегушылэгъэ лофыгъохэр зы илълэс-илълэсцитлукълэ зэшлотхынхэу щытэп, ау тэ ащ тыфэклэн, тыфэлэжъэн тлэлэ-кышхыт.

АТЭЖАХЪЭ Сайхъат. Филологие шлэныгъэхэмклэ кан-дидат.

ДЭРБЭ Тимур

Шу слъэгъугъэ уахътэм сыдэкӀуатэ

Аужрэ жьыкӕзӕгъур

«...Адыгэжъ быракъыри жьыбгъэми зэрехъэ,
Тадэжъ якъэбархэр хэт мыгъом кысфихъын сэ,
О-ооо-ооо,
Истамбылым сацэ мыгъори сэ».

Аужрэ жьыкӕзӕгъур, ар псынклӕ, хъаумэ кыина,
Ахърэтым упӕблагъэу дунаим ар ыгъуна,
Зэхешӕ шъула сабыеу, быдзашъоу псэр зыхӕкӀрэм,
Ны хъадэм ибыдзыщӕ кӕхъопсэ зылӕкӕкӀрэм?

Хъадэгъур кыфӕсыгъ ащ, хыбзыумэ агъэежъы,
Рахъыжъэщ мӕлӕичӕу инӕфи ом ратыжъы.
Зыщыщы лъӕпкыр бзакоу, тхъамыкӕу кыгъэнагъэщ,
Дунаир ащ фӕгъыжъы, фӕгъыжъы ыгу егъугъэщ...

Бзыльфыгъэ хъадэу щылым ыбыдзы пыгъэнагъэу
Сабый быдзашъор хъадэу ныбашъом кытенӕжъы.
Хъэдэ мӕ лаер жьоркъым, жьы стырым хӕкӕкӕгъэу
Хы лъшӕр зӕлӕуытӕу тыгъэжъэу рехъыжъэжъы.

Бзыльфыгъэм сыд фишӕни хы лъшӕм лӕлӕхъащтӕ,
Сабый быдзашъоу цыкӕлӕр ащ псынклӕу кӕлӕкӕуытӕ,
Сыд гуцӕм ригъӕшӕни иуз хъужъыныхъащтӕ,
Нӕмысӕ Истамбылы ыпситӕу Тхъэм лӕхъыжъытӕ.

Фӕягъ ар пшысӕм фӕдӕу, тыгъӕпскӕ гъӕшъокӕгъэу
Зӕгорӕм зӕрщытыгъэу хъужъынӕу ищылакӕ.
Фӕягъ ар насыпышӕу, шъхъэгъусӕр игъогъоу
Щыӕнӕу джыри бӕрӕ, дӕхӕнӕу ащ игъашӕ.

Ау илӕ кӕнагъӕп псӕнчӕу, зӕуапӕу зылуытыгъэм
Лыбланӕу цыфӕхыгъэщ, пщынапӕм кыхӕнӕжъы.
Адыгӕм пый мӕхъаджӕу, пый пхъашӕу кытеуагъэм
Лыхъужъӕу езуагъэщ, ижъуагъо ом щӕблӕжъы.

Къоджӕ кӕракӕу, шъуантӕу, чыгайхэр кызыцкыгъэу
Умышӕжъынӕу хъугъэм насыпыр щыкӕосагъ.

Псэр кызыпкӕгъэ закъоп, адыгӕм илӕшлагъэр
Гугъӕнчӕу, чӕм щиз ышӕу пачъыхъэр щыхъушлагъ.

Зы кӕуаджӕп, зы кӕуладжӕп, зӕрӕшӕлӕрӕу мӕсты,
Лугъуамӕр бгъӕжъ шъхъафитми, бзыу лъӕшми алъӕ-
ӕсы.

О-уиу, бгъӕжъышхом фӕдӕу сипӕпкӕ зилӕтыгъагъэм,
Мы жъалымагъэу хъурӕм ицӕфхэр щихъумагъэм!

Зӕманхэр зыӕблӕкӕрӕм игугъу амышӕжъынӕу,
Тилӕпкӕ зӕхаупкӕлати, зӕу лъӕпсӕкӕд ашӕгъэщ,
Чыгу лӕшӕу яхӕгъӕгъур джы пыйм ыхъункӕгъэщ,
Ежъагъ лъӕпкӕ егъӕзыгъэр Тыркуем икӕжъынӕу.

Ежъагъ ар рагъӕзыгъэщ, хы лъшӕм ӕкӕлӕжъы,
Хъӕзабыр зыӕчышӕурӕр тырку кӕухъэм итӕсхъан.
Шъхъӕегъӕзыпӕм лъыхъурӕм зы гугъэр кыфӕнӕжъы,
А гугъӕ закъор пшысӕу Тыркуеу гум илӕын.

Ау мыдкӕ нӕбгӕр минхэр зыкӕмылӕшӕу щылӕхъ,
Пшӕхъоцӕ лужъумӕ жъахъӕу анӕгъхэр чӕлӕхъумӕхъ,
Хъэдэ шъӕ пчъагъэр абгъукӕ сатырӕу щызӕголӕхъ,
Гъӕрет кызыфӕнӕжъыгъэм хъадэгъум зыщӕухъум...

Аужрэ жьыкӕзӕгъур, ар псынклӕ, хъаумэ кыина,
Ахърэтым упӕблагъэу дунаим ар ыгъуна,
Зэхешӕ шъула сабыеу, быдзашъоу псэр зыхӕкӀрэм,
Ны хъадэм ибыдзыщӕ кӕхъопсэ зылӕкӕкӀрэм?

Пщагъом ышхъыжъыгъӕхъ шъофи мӕзи,
Зышхъӕ шъхъӕрыогъӕ огъурцызи,
Уашъом фӕдӕу тыди мӕгъунӕнчъы,
Сигупшыси тынчӕу гум кыдӕчъы.

Псыхъураер лӕы пӕкӕфым фӕдӕу
Жъышӕ кытеуагъӕу мӕчӕбзӕжъы.
Нӕфылъ лъагъом ышхъӕ кыщицӕтӕу
Зы псыхао нӕпкӕым есылӕжъы.

Рӕхъатыгъоу сызӕсагъэр ыгъӕмысӕу
Пхъӕулу бзыур кытеуагъ шъонтрыпым,
Зичӕзыу бырсырым ар игъуазӕу
Кысщыхъугъэщ, сежӕ сапӕ илӕым.

Мы дунаир, мыр ситхъагъу сӕ непӕ,
Шынӕгъагӕу кӕлӕлым сикъефапӕ.
Лъапцӕу уцы кӕашхъом сыхӕлӕдӕ,
Шу слъэгъугъэ уахътэм сыдӕкӕуатӕ...

О, лӕшхъӕмаф!

Шулӕгъу зыпфӕсшыгъагъэр сӕ бӕшлагъӕ,
О, лӕшхъӕмафӕу зылӕгагъӕ штагъор.
Сӕ Фышт ышхъахъӕ ситӕу уидӕхагъӕ
Сыгу кӕкӕжъыгъэщ, шыблӕу сыцӕгъуагъо.

Сӕкуо лъӕшӕу, чӕыр зӕпӕзгъӕджӕжӕу,
Тхъӕу сызлӕхъугъэм ыгу зыкӕзгъӕкӕжъӕу,
Сӕ кысауагъӕш пщыплӕр лӕшхъӕмафӕу,
Къушхъӕ зӕхӕтмӕ ар яжъышхъӕ мафӕу.

Си Фышти дахӕ, тыжъыныпсӕу осыр
Шъхъац жъоку-жъоустхъоу тыгъэм пӕжъыужъы.
Ащ уемыплӕкӕу, мӕкӕ-макӕу нӕпсыр,
Гушӕгъо нӕпсыр нӕмӕ кӕакӕфыжъы.

Ау сӕ сызфаер, сигугъаплӕр оры,
Орыф-орыфӕу осыр кызӕдзыхӕр,
Къушхъӕтх зӕхӕтӕу шъхъытӕкӕу ом хӕхъагъэр,
Зипахъи, пщагъуи уахътэм хӕкӕкӕгъэр.

Си Къӕбӕртай, сипкӕхъӕу лӕшхъӕмаф,
Сигъӕт такыкӕрӕ, зы такыкӕрӕ уионӕгу

Джащыгъум кыдӕхъуытӕр бӕ сӕ сыгу,
Джащыгъум, скъошхэр, сидунай сфӕмаф!

Усӕ тхыльхэр шъхъантӕ сфӕхъугъагъӕхъ,
Хъӕжъым фӕдӕу псашӕ сӕ сызӕцӕм,
Гум ипцӕсхӕу ом сфиушӕбыгъагъӕхъ,
Уахътэм игъогу шӕункӕ сызытырацӕм.

Мыжъо хыльӕу плӕлӕм кытеуагъэр
Тырихыгъ Налбыи и Сӕнӕф.
Сабыигъом лъагъоу сызтехъагъэр,
Лъӕпкӕ тхӕкӕшхом тыгъӕу кӕгъӕнӕф!

Ащ тетыгъ Есениным иунӕ,
Урыс къошӕу сыгум сӕ пӕблагъэр,
«Шагӕнӕ, о сыеу Шагӕнӕ», —
Кыщысӕлӕт уикъуаджӕ усӕ шлагъор!

Емлычыш сатыркӕ сышӕсыгъӕу
Сӕри къошмӕ тынчӕу ауж сехъӕ.
Ягушхъӕлӕжъыгъӕ кызнӕсыгъӕу,
Усӕ шъофым гугъэм сӕ сырехъӕ.

«Зы нӕбгырӕр шъофым щызӕолӕп»,
Сӕ сизакъоп, Тхъэр сигъусӕу сшӕлӕы.
Сыкӕзынӕу уанӕм сышӕсыгъӕп,
Усӕ гъогур бӕмӕ апӕсӕшӕ...

Дӕхӕгъӕ шапхъӕу о уцыл, бзыльфыгъэр,
Хыорӕу, лъагъу уигухӕл мӕуалӕ,
Шулӕгъум щыщы лӕхъӕу кытфӕпхыгъэр
Джӕныкӕо машӕу тыгумӕ зӕу кӕацӕблӕ.

Къацӕблӕ лӕхъӕу джауытӕу гуфӕбагъэр,
Псӕ инӕфылӕу цыфым пӕбгъохыгъэр,
Ны о ухъугъ, ухъунцтын мӕлӕичи,
Намыс зехъаныр пшхъӕ о ерӕмыкӕи.

Сӕбахъым ухъыбӕу укъӕуыцмӕ,
Шъхъӕгъусӕу узгъӕшӕни о уерӕл,
Насыпыр дышӕпс нурӕу чӕм щагощмӕ,
Тхъэм ылӕмычӕл уилӕышъ, кыуерӕт.

Дӕхӕгъӕ шапхъӕу о уцыл, бзыльфыгъэр,
Уигухӕл нӕфхӕм тамӕу зарӕлӕт,
Узхӕт дунаим щӕрӕбагъу зӕфагъэр,
Ушӕлӕтӕ бӕрӕ жъуагъоу ом уерӕт!

Сежъӕшт сӕ мафӕ горӕм кӕскӕлӕхъанӕу,
Дунаир сышхъафитӕу кӕсплӕхъанӕу,
Пчӕдыжъӕу, чыӕлӕтагъӕу сыдӕкӕын,
Уц кӕашхъоу усӕпсыгъэм сыхӕкӕын.

Сыкӕон сӕ зӕкӕо сигъӕрет кӕхъыфӕ,
Нӕфшӕгъо тыгъӕ бзыйхэр гум рехъыфӕ.

Сыкӕон, нарт гъогур сфӕхъумӕ шӕфылӕагъоу,
Кысщыхъумӕ, синасыпи кыщылӕагъоу.

Къальфыгъэр зӕралӕгъоу шу слъэгъугъӕу
Сищылӕныгъӕ ифӕбагъӕ сигъӕтхъӕн.
Саусрыкӕо фӕдӕу зы щылыч сыхъугъӕу,
Зӕкӕолӕм лышӕу нӕбгырӕу сахӕхъон.

Зӕо мӕшӕлӕхъэр чӕм щызгъӕкӕосӕнхӕу,
Сӕтӕнай гуацӕ илӕмыдж сикӕын.
Пыидзӕ лъӕшхэр псӕм ыгъӕушӕбынхӕу,
Ошӕопцӕ кӕатмӕ сӕ сашхъаыркӕын.

Сежъӕшт сӕ мафӕ горӕм кӕскӕлӕхъанӕу,
Дунаир сышхъафитӕу кӕсплӕхъанӕу,
А мафӕр щылӕныгъӕ псау сфӕхъунӕу,
Мӕхъанӕу силӕр ащ сӕ щыслӕгъунӕу.

Сыщылӕпауу гъогум кыхӕкӕлыгъ,
Ау кӕзгъӕшлагъӕм кыздӕхъугъэр макӕлӕ.
Охътаби сышъуепцӕз сӕкӕкӕлыгъ,
Ар щылӕныгъӕм сыдми хӕкӕкӕгъӕп.

Слӕ кымыхыгъэр непӕ кыхъыжъыщтӕп,
Сызнӕмысыгъӕм неущ сынӕсынӕп.
Ащ пае сӕц нах лъӕшмӕ сяхъугъунӕп,
Амалынчъагъэр гуми фӕзгъӕгъунӕп.

Къӕлӕмым ымытхыгъӕу гум кынагъэр,
Гупшысӕ хъаулыеу утысагъэр,
Сӕ симылажъӕу яжъӕм хӕкӕлӕхъагъӕп,
Сӕ симылажъӕу жъыбгъӕм зӕрихъагъӕп.

Нӕфшӕагъом сырикӕл сӕ, сыкӕгъӕхъӕу,
Илӕгъо нӕф сырӕкӕо насып силӕшъ,
Е ауытӕу сегупшысӕ ащ сыфаешъ,
Сӕ цыфыр джыри цыфӕу шу сӕлӕгъу.

Мэхъанэ зилэ шлэныгъэ лофшлагъ

Гуманитар ушэтынхэмкIэ Адыгэ республикэ институттэу Т. КIэрацэм ыцIэ зыхьырым Iоныгъом и 20-м, 2013-рэ илъэсым щызэхашэгъэгъэ Iэнэ хъураем иматериалхэр кыздэхъэгъэ тхылъ, пчъагъэмкIэ 200 хъоу, бэмышIэу Мыекъяупэ кыщыдэкIыгъ. Научнэ лофшлагъэр кыдэгъэкIыгъэнымкIэ мылкъу Iэпылэгъу къазытыгъэр Урысые ушэтын-научнэ фондир ары.

«Сакральное пространство в современной культуре абхазов и адыгов» зыфиIорэ тхылъкIэм адыгэхэм ыкIи абхъазхэм яджырэ культурэ анахь цагъэлэплэрэ чIыплэхэр, шэн-хабзэхэу зылъапсэ чыжьэу IукIотыгъэхэр, дин фэло-фашIэхэр, тхьэлъэлукIэ шапхъэхэр, ахэмкIэ чIыплэхэр, саугъэтхэу щыIэхэр, Iлэкъо шэн-хабзэхэр ыкIи диныр ащ зэрэдэлорышIэрэр, лъэпкъхэм анахь агъэ-лъаплэу яIэмэ альапсэ кыздикIырэр ыкIи зынэсырэр шлэныгъэ екIолIакIэм тетэу гъэунэ-фыгъэным шлэныгъэлэжьхэм Iоф зэрэдашIэрэр мы тхылъкIэм кыдэхъэгъэ материалхэм кыралотыкIы. Темэ инэу тхылъым цIэ фашIыгъэр кыздэлухыгъэным ыкIи зэрифэшъуашэу кылотыкIыгъэным абхъаз ыкIи адыгэ шлэныгъэлэжьхэм куоу Iоф зэрэдашIэрэм ищыс мы научнэ лофшлагъэр. Зэкъош лъэпкъхэу абхъазхэм ыкIи адыгэхэм яджырэ культурэ анахь агъэлаплэу, мэхъанэ зэратэу

хэтыр кыхъэгъэ-щыгъэныр, гъэу-нэфыгъэныр ямурадыгъ Iэнэ хъураем хэлэжьагъэхэм. Мы гуп-шысэ иныр кызылупхыныр псынIкIэп, ащ пае уклон, улы-хъон, кыхъэгъэщын, бгъэунэ-фын фаер бэдэд. Джащ пае научнэ тхыгъэхэм яавторхэр экспедицие зэфэшъафхэм ахэлэжьагъэх — Адыгеим ыкIи

Къэрэщэе-Щэрджэсым якъуа-джэхэм ахэр ащылагъэх, тарихь чIыплэ гъэшIэгъонхэр кыхагъэ-щыгъэх, ахэмкIэ зэхэфын-зэгъэ-пшэнхэр ашыгъэх. Мыщ фэдэ мэхъанэ зилэ шлэныгъэ лоф-тхьабзэм уасэ фыуигъэшIэу теплъы тхылъым Абхъазым ишлэныгъэлэжьхэри зэрэхэлэ-жьагъэхэм. Абхъазхэр ыкIи адыгэхэр зэкъош, зы Iлэкъо лъапсэ яI. Ахэм якультурэ бэ зэфэдэу, зетехъэу хэтыр, ау

етIани нахь куоу уелэбэхмэ, зэрэзэфэ-мыдэ лъэныкбохэу, лъэпкъ пэпчъ ита-рихь гъогу епхыжьы-гъэхэр кычIлэхъы, къэнафэх.

Мэхъанэ зилэ шлэ-ныгъэ лофшлагъ тхылъкIэу зигугъу тшы-рэр. Тхылъым шлэны-гъэлэжь 12-мэ — А. Соколов, Г. Тхьа-гъапсэм, Р. Барцыц, Н. Емыкым, С. Хьот-къом, М. Паштым, Т. Сангулия, Б. Хьот-къом, А. Джопуа, А. Тэум я-статяхэр кыдэхъагъэх. Ахэм темэ инэу «Сакральное пространство в современной культуре абхазов и адыгов» зыфи-лорэр кызылэуахы.

Тхылъым иредактор-зэхэгъэ-уцуаклор шлэныгъэлэжьэу А.Н. Соколов ары. Шлэныгъэ про-ектэу «Священные места аб-хазов и адыгов: традиции и современность» зыфиIорэм ды-хэлъытагъэу ашлагъэм мы тхылъкIэр кыкIэкIуагъ. ТапэкIи мэхъанэ ин зилэ мы лъэпкъ Iофыгъом джыри дэлэжьэщтых. Тхылъым кыдэхъэгъэ мате-риалхэр ахэм акIыгу сурэт-

техыгъэхэм нахь къагъэаих, гъэшIэгъон кыппагъэхэу. Мы научнэ сборникыр анахъэу зы-тегъэпсыхъагъэр лъэпкъ куль-турэхэр зэзыгъэшIэрэ тарихь-лэжьхэр, культурологхэр, эт-нографхэр ыкIи шлэныгъэр зикIасэхэр ары. Мы тхылъкIэр гупшысэ зэхэлажьэм кыкIэ-кIогъэ гъэхъагъ, кыдагъэкIын амал зэрагъотыгъэр ыкIи тхылъыр кызырэхъауыгъэр дэгъу.

**ДЗЭУКЪОЖЬ
Нуриет.**

Сурэтхэр тхылъым кыдэ-хыгъэх.

ГЪЫЩ Нухь

Бэрсэй Умарэ ичъыгъэкIыгъ

*Тыгъэр къемыпсымэ уцыр къэкIыштэп,
Тыгъэр темыпсэмэ чыгыр тIэмыштэп,
Ощхъ къатемыщхэм зи ахэхъоштэп,
Псыр амыгъотыми зэкIэ гъужьыщтых.*

*Бэрсэй Умарэ тыгъэу кыитфепси,
Адыгэ макъэхэр чыгъэу къэкIыгъэх.
Хъарыфы дахэхэр апэу кыхыххи,
Тхылъы нэкIубгъомэ къаригъэкIугъэх.*

*Зэрахэхъоштым ишыпкъэу апылэу
Адыгэ кIалэхэр ащ фи-
гъэсагъэх.*

*ЗэрэгъэгъушIохэу мо
кIэлэ купым
Шъэогъу сэламхэр зэ-
фатххэу фежьэх.*

*Умарэ ичъыгъ хэхъуабэ
фашIыгъ,
Агъэдахэу тхылъыби
кыпагъэкIагъ.*

*А илъэсишъэрэ тIо-
кищрэм кыкIоцI
Мыпшыжьэу лъэпкъыр
ренэу ешIушIэ.*

Ныдэлъфыбзэр арегъашIэ

Зы кIэлэегъаджэ нэлуасэ шъуфэсшы сшIоигъу. Ар Бэрэ-тэрэ Гошпакъ Батырбий ып-хъур ары.

Гошпакъ къуаджэу Нэчэ-рэзые кышыхъугъ. 1972-рэ илъэсым гурыт еджаплэр кы-зеухым, Адыгэ кIэлэегъаджэ училищэу Андыхъое Хъусе-

нэ ыцIэ зыхьырым чIэхъагъ, щытхэу хэлъэу ар кыуухыгъ. 1979-рэ илъэсым кыщегъэжьа-гъэу Инэм дэт гурыт еджаплэу N 6-м Iоф щешIэ. Гошпакъэ исэнэхъат рэгъушхо, гуахъо хе-гъуатэ. Ригъаджэхэрэм шлэныгъэ куу аригъэгъотыным, гъэхъэ-гъэшIухэр аригъэшIынхэм ыналэ тет. Iэдэбныгъэ, шъхъэкIэфэ-ныгъэ, цыфыгъэ ахэлъэу ныб-жьыкIэхэр ыгъэсэнхэм ишып-къэу пылъ. КыткIэхъухэрэ сабыйхэр цыфышIухэу, гукIэгъу ахэлъэу, хьалэлхэу плугъэнхэм мэхъанэшхо реты.

Егъэджен сыхъатхэр нахь гъэшIэгъонэу зэрэзехищэштхэм, зы кIэ горэ ахэм зэрахиль-хъащтым сыдигъуи егупшысэ. КIэлэцIыкIу пэпчъ екIолIэкIэ шъхъаф кыфигъотын елъэкIы. Сыда зымыуасэр еджакохэм шлэныгъэ куу яптыныр, шлэны-гъэм идунай хэлпцэнхэр, сэ-нэхъат зэфэшъафхэр ялэу плъэгъунхэр.

ИшэнкIэ Гошпакъэ цыф Iа-

сэу, шъабэу гушыIэу щыт. КIэ-лэегъаджэ дэгъу дэдэу зыкы-ушыхъатыгъ ыкIи илъэс пчъагъэ хъугъэу апшъэрэ категориe илэу мэлэжьэ. Гъэсэнныгъэ-пIуныгъэ Iофым илахъышхо зэрэхишIыхъэ-рэм фэшI «Отличник народного просвещения РФ» зыфиIорэ щытхъуцIэр кыфагъэшъошагъ.

Гошпакъэ унэгъо дахэ иI. Ишъхъэгъусэрэ ежыррэ сабыищ зэдэпIу. Анахъыжьэу Ларисэ апшъэрэ еджаплэр кыуухыгъэу мэлэжьэ, унагъо ис. Руслъа-нэ кьалэу Краснодар дэт ди-агностическэ гупчэм хирургэу Iоф щешIэ, аспирантурэм ще-джэ. КIэлэ нахьыкIэу Азэмат политехническэ институтым иятIонэрэ курс ис.

Гошпакъэ исэнэхъат гуахъо хигъуатэзэ джыри илъэс пчъа-гъэрэ Iоф ышIэнэу, исабый-хэр насыпышхо хъунхэу, адыгэ лъэпкъым узынчъэу фэлэжьэнэу фэтэлэ.

ТАЛЪЭКЪО Р.

КАВКАЗ ЗАОР ЗАУХЫГЪЭР ИЛЪЭСИ 150-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКИ

(Къызыкълъыкlorэр
гэтхапэм и 28-м
къыдэкыгъэ номерым ит).

Ятфэнэрэ къэшлыгъу

Макъэр: Генералым ыпхъу мазэ фэдизрэ къызырацкым ыуж Ешэ-къо Зэчэрые ихьаклэц къырацэлэ-жыгъ.

Катеринэ ипэц. Пшъашэм гүлэт имылэу, гупшысэ хьылъэмэ гопэгъу зэрэхадзагъэр къыгъэнафэу зэ еты-сэхыштыгъэ, етланэ, бачэрэ шымы-сыгъэу, къызыпкыты, джэхэшъо-гур риклукыштыгъэ.

Гоцсымэ жьым зэрихъэу, пшъашэм зэрэфэзэщыгъэр къыхэщэу пэщым къехъэ. Ау Катеринэ ихьакло-бгъуклуаклэ зилъэгъуклэ, псын-клэу ынэгъу къызэхъоклы, къызэ-теуцо.

Гоцсым: А си Катрин, сыдэу уепэгъогъохыра? Укъызэрэтхъажыгъэр уигуапэба? Хъауми усымаджа? Тхъэ гуцэр къысауи, зыгорэм угу хигъэклы-гэмэ шлэ? Къысалу, сипшъаш, умы-ушъэфы узыгъэгумэкырэр. (Ахэр ыло-зэ Катеринэ дэжъ лохъэш, зэреу-бытылэ).

Катерина: Хъау, нан, зи силажъап, сыпсау. Мэзэ псаум тыкъэуцугъап. Гъогум сытепшыхъагъ. (Гоцсымэ ыгу хымыгъэклы шлоигъоу нэпцыгъэр къы-шлэхэщэу тлэклу лощыпцыкылы, етланэ къыпедзэжы). А нан, Василь сэгъэ-лъэгъугэмэ сигопэщтыгъэ, тлэклу сы-дэлоржъоры сшлоигъу, къин къыпшы-мышуштымэ. Ар бэшагъэ къызышъу-хэсыр, бзэри хабзэхэри дэгъоу ешлэх. Хъурэ-шлэрэмэ нахъ ащыгуаз. Упчлэ заулэ физэлүзгъэклагъэш, есты сшлоигъу.

Гоцсым: Ар юфы екъуа, сищаш? Угузгъэкленба джыдэдэми, дэсымэ сшлэрэп нахъ. Ащи унагъо ышлэнэу тыриубытагъэш, мы лъэхъаным зы чыплэ бэрэ исырэп, унэгъо хьызмэ-тым изэгъэпэшын ыуж ит. Мары, моу лъызгъэклонхэшь, къызэрэзгъэгъэшлэщт дэсымэ е дэмысымэ. Дэс зыхъуклэ, сыд юф илэми ыгъэтлынышъ, къэ-клошт. Боу клэлэ дэгъу ар...

... А Катрин, непэ дэгъоу зыгъэ-псэф, пчыхъашъхъэ хъаклабэ къып-фэклошт, «чэщдэс тэжъугъэшлы» алуи уипшъэшъэгъухэр къыклэлъэлугъэх. Ахэр къызызэлүклэхэклэ, нэф ошмыфэ пфы-зэхэклыжыштыкхэп. (Гоцсымэ екыжы). Бачэ темышлэу Катеринэ зэрыс унэм Василь къехъэ).

Василь: Уимафэ шу, сишыпхъу. Сэ зэрэспэгъурэмклэ, къэклухъаныр угу рихыгъ. Мы зы мазэм узнэмысыгъэ къэбгъэнагъэп. Сыдэу къыпшыхъугъа хэгъэгур, адыгэ цыфхэр угу рихы-гъэха, римыхыгъэха? Угу хагъэклы-гъэба?

Катерина (ыгу зимылатэу): Василь, ренэу зыкъэбгъэлъагъозэ пшынуэу, уналэ къыстебгъэтынэу сыбгъэгугъэ-гъагъ. Сыкызахыгъэм тхъамафэ те-мышлагъэу садэжъ къэклурэ гъогур хэ-гъэкли, шыщылэми сыщымылэми пшы-гупшэжыгъ.

Василь: Угу къысэмыгъабгъ, Катюша, о уипкыгъо-лэгъухэу клэлэ ныбжыклэ шлагъохэр ош нэмыклэ юф ямылэу ренэу уигъусэх. Аналэ къызэрэптетыри, узэ-рамыгъээщырэри сэлъэгъу, лъытэныгъэ къызэрэпфашырэми сыщыгуаз. Лъэшэу сигуапэ ауштэу юфхэр зэрэрэклоклэхэрэр. Сыдэу ю фаеми, сэ тлэклу сына-хыжъба, хьызмэт юфэу силэр маклэп, ащ охътабэ ехы. Джынэс сехъыр-хышъэщтыгъэ, ау джы тесыубытагъ бын-унагъо сшлэныш, адыгэмэ сакъых-нэжыпэнэу. Къаслорэм семыгупшы-сагъэу цытэп: Урысыем къышыспап-лъэрэ щылэжъап, мыщ сызэрэмыадыгэм пае нэмыплъ къышысахырэп, «джаур» алоу сызэрэчыристаным пае къысэ-хъонхэрэп, лъытэныгъи цыхыи къышыс-фашых. Бэмышлэу сыгу рихъэу пшъашъэ къэзгъотыгъ ыкли тызэзэгъыгъ унагъо

зэдэтшлэнэу. (Игушылэ тлэклу зепе-гъэуш, педзэжы): Гу лъыптагъэмэ дэгъу, лъымытагъэми пшлэн фае адыгэ-мэ лъэпкэ е дин зэхэдзышхо зэрэ-мылэр. Уахэмызэгъэнэу е уахэмыкло-клэнэу цытэп.

Катя, адыгэмэ афэгъэхыгъэу къэс-лон слъэкыштыр маклэп. Ащ охътабэ ыхышты. Арэпщтын сыкызкыбгъэща-гъэр. Къысалу умыушъэфэу, сыда узы-гъэгумэкырэр, сыд лэпылэгъуа уишы-клагъэр?

Катерина: Шыпкыэ, Василь, къа-

зыхыгъэ пшъашъэри апэ имытхэу къашлыжыгъ.

Зыми къэзгъэлон слъэкыгъэп юфым хэхъухъагъэр. Зэклэми юагъэ зэда-шыгъэм фэдэу, къысалоштыгъэр зы: Бэспынэим кыкыгъэ клэлэ шхъэубэтэ куп джэгур къызэлагъэхъагъ, джэгур зэхэзыщагъэхэм ахэм задашын ада-гъэп.

Василь, шыпкыэр къысалу, сыда ар зытэхъухъэгъэщтыр? О къысалуи, сэ къызгурылошт. Укъыстемышыныхъ, апэрэ мафэмэ сафэдэжъап, мы мэзэ

НАТХЪО Къадыр

Щыфыгъэр
лыгъэ шапхъ

(Урыс генералэу Засс ыпхъу
адыгэхэм къызэрэхыгъагъэм
фэгъэхыгъэ юрылуатэм тешыкыгъэ пьес)

плэхэрэр. Сэри бэмэ гу алыстэнэу игыо сифагъ.

Ошлэ, Василь, апэрэ зэлүклэгъум лъэ-шэу сыгу къыобгъэгъагъ, «сыдэуштэу урыс солдатим зэрипэсыжыгъа пыймэ ахэхъажынуэ» слуи. Гушылэгъу узыклэс-шыштыгъэ закъор урысыцлэ зэрэуилэр, урысыбзэ зэрэплүлър арыгъэ нылэп. Ау уахътэ тешлэ къэс пшлагъэр мып-хэнджэу, етланэ тэрэз дэдэу къызгъэклы сыхъугъ. Сэри зыгорэ къысэхуылэ, сыгу зыкызызэпырегъазэ, сипупшысэ-хэр сшлүзэхъагъэх. Сшлэрэп неущ, неущымыклэ, мазэклэ, илъэсклэ къысэ-хуылэщтыр. Сэ урыс генералым сы-рипхъу, мытэрэзэу сызекломэ емыкы, лэпылэгъу къысфэхъу, сыхэмыгъэукъоу сыгъэгъуаз.

Тхъамэфитлү горэклэ узэклэлэбэжымэ, мэхъошхэм адэжъ хъаклакло тыщылэзэ, сызхэфэгъэ хъугъэ-шлагъэм джэуап къы-фэгъотын слъэкырэп. Натырбэхэм-рэ Бэгъасыкхъохэмрэ яклэлэ-гуалэхэм, адыгэ пстэуми зэряхабзэу, тыхъаклагъэ епхыгъэу, клэлэ джэгу къытфашыгъ. Хэхъэрэр хэклуадэу, игъэклотыгъэу джэ-гушхо хъугъэ. Сигъусэхэми, джэгур тфызэхэзыщагъэми аналэ къызэрэсте-тым, шхъэклагъэу къысфашырэм сыгу къалэтыгъэу, зысымышлэжъэу сыкъа-шшоштыгъэ. Тамэхэр къызгъоклагъэхэу, чыгум сынамыгъэсэу сыкырахаыкы-рэм фэдагъ. Ауэ джэгур ыклэм факлуи, дэхагъэр зыхыгъэр сэрэу, удж па-щэу агъэнэфэгъэ лым сыригъусэу удж-хъураемклэ джэгур зэфэтшыжыштыгъэу хъатыяклэм къызелом, къэхъугъэр гъэшлэгъоны — клэлэклэ куп зэрэутлэ-рэхъэу пчэгум къызэрэтэкъуагъ. Зэ-ралуагъэхэр зэрэмыабдзэхабзэмрэ куо-хъаушхоу зыкызылэтыгъэмрэ апкы кыкылэу къызгурылуагъэ. Кланэхэр агъэ-самбырыжышъугъэхэми, адыгэ джэгур зэрэзэфашыжъэу хэбзагъэр аукъуагъ — «удж-хураер» удж-пащи, дэхагъэр

зытлүшым сынэгъу клэклыгъэм нахъ пытэ сашыгъ. Арышъ, укысшъхъамыс, зытет шыпкыэр къысалу. Сыолэлу, зи умы-ушъэфы.

Василь: Катюша, сишыпхъу, укъэ-хъу нылэп, щылэныгъэ псау уапэ илъ, ар къызэрыклоу цытэп. Къыослонэп, озгъэшлэнэп слогъагъэ, ау юфыр зэрэ-реклокырэ шлыкълэмклэ, сишъэф горэ-мэ ашъхъэ къысымыхымэ мыхъунэу къэклы. Апэрэм нахыи мы лъэхъаным ори ар къыбгурылоным уфэхъазыр.

О уятэ иполк прапорщикэу сыхэ-тыгъ. Ау адыгэхэм цыфыгъэнчъэу адызэрихъэрэмэ сахэмылэжъэжышъоу, ахэр сфэмылэжъужъхэ хъуи, зыкызэ-гъэбылыи адыгэмэ сакъыхъахъажыгъ (зэпылугъу). Адыгэмэ уятэ цлэу къыфа-шыгъэр ошлэ? (Джэуапым ежэрэм фэ-дэу етлани зэпылугъо ешлы). Шейтан, джынапцл. Уятэ ыцлэклэ адыгэмэ яса-бийхэр агъэщынэх. Сихэгъэгъу, сызы-щыщ лъэпкыр сыуджэгъугъэу арэп, ау ахэм ацлэклэ япащэхэм жьалымыгъэу зэрэхъэрэм сыхэлэжъэшъуштыгъ. Сэ сизакъоп, сэщ фэдэу адыгэмэ къа-хэхъажыгъэу ахэсыр маклэп. Урыс закъохэп, поляххэри бэ (зэпылугъу).

Адрэ клэлаклэхэу джэгур къэзылукуа-гъэхэм афэгъэхыгъэу къэслонэу сшлэрэр мары. Ахэр зэрэбэслынэи клэлэхэр шыпкыэ. Ау мышыпкыэр клэлэ шхъэубатэх къызэрэуалуагъэр ары. А купыр Пшызашъхъэрэ Лабэрэ азыфагу зишлугъоу шыпсэуштыгъэхэ бэспынэиэхэмрэ къэбэртэе хъаджы-рэтхэмрэ арых. Мыхэм Тхъэ алуагъ цэлэфэхэ урысмэ япыинхэу, янэ-ятэ-мэ, аш-ашыпхъумэ аль ашлэжынуэ. Къысфэгъэгъу, сишыпхъу, о зи лажъэ уилэп, ар дэгъоу адыгэмэ къагурэлэу, ары ыкли зыми шыпкыэр къызкылуи-мылорэр, къыпшъхъасыхэшь ары. Уезыгъэблэгъагъэхэр шломыкыща-гъэхэмэ, уищытху лъэгашъэу амылэ-

тыгъагъэмэ, а лъэгъугъэр уагъэлъэ-гъуныеп, зэхэхыгъэри зэхыуагъэхы-ныеп. Ау шлокыщагъэх. Арыти, клэлэмэ ащылэшъугъэп, къалуиутыгъ.

Катерина (зи къымылоу, ышъхъэ риуфэхыгъэу, юф хьылъэ горэм зэхицлыцлагъэ фэдэу шысыгъ. Етланэ инэплъэгъу зэреуфэхыгъэу, ерагъэу ышъхъэ къылати, зэхэлх къодыу): Тхъа-уегъэпсэу, Василь, шыпкыэр зэрэсшломыушъэфыгъэм пае. Зэхэхы-гъуаеми, лэтыгъуаеми, зытетыр сшлэн фэгъэ (зэпылугъу). Къызшломыгъэшл, Василь, сятэ лажъэ имылэу озгъаштэ сшлоигъоу, ау сыд илажъэми, ар сят, сыкыильфыгъ ыкли шу сэлъэгъу. Къы-салу, Василь, сятэ лажъэр къызыще-жъагъэр? Ащ ышъхъагъ итхэба нахъ дзэпц инхэри, аужыпкъэм пачыхъэ-ри?! Ауштэу зыщытклэ, сятэ сыда ышлэн ыльэклыштыр?

Василь: Шыпкыэ, сэ зэрэсшыгъэм фэдэу ащ ышлэн ыльэклыштыр. Сэ сы-прапорщик къодый, уятэ генерал ин. Ау ащи щысэ зытырихын щыл, гушылэм пае, Раевскэр. Ар зэрэзеклуагъэм фэ-дэу орэзеклоба!

Катерина: Хэта Раевскэр, сыда ащ тятэ щысэ тырихынэу шушлагъэу илэр?

Василь: Ари, уятэ фэдэу, генерал ин, Пшызапэ къышегъэжъагъэу Курдж гъунапкъэм нэс Хы Шуцлэ лушъор ылэ илыгъ. О уятэу, нэмыклэ генералхэу пачыхъэм дезыгъаштэхэу цыфыгъэн-чъагъэрэ жъалымыгъэрэклэ адыгэхэр езыгъэуцолэнхэ мурад зышлыгъэхэм афэмыдэу ащ адыгэхэр цыфыгъэ гъогуклэ Урысыем фэпцэнхэ лъэ-кыштыгъэу ыльытэщтыгъэ, адыгэмэ цы-фыгъэ адызэрихъэщтыгъэ. А гъогур нахъ клэлэу, нахъ псынклэу ары зэрилъы-тэщтыгъэр ыкли а шыклэм тетэу юфхэр зэхэзгъэнхэм клэдэуштыгъэ. Жъалы-мыгъэмрэ цыфыгъэнчъагъэмрэ лэшэ шхъалэу хэзыхыгъэхэм иепллыкълэ-зе-клуагъэхэр къызыфамайдэм, илэнэтлэхоу къыгъэтлылыжыи, урысыдзэм хэкли-жыгъ. Ирапорт ритхагъэр къыослон, Катюша: адыгэхэу, чыплэ дэхащэ Тхъэм къызэрарипэсыгъэмрэ ащ шхъафитэу щыпсэухэмэ зэрашлоигъомрэ афэшъ-хъаф мысагъэ зимылэмэ ягъэклодын сыхэлэжъэнэу сыфаеп.

Джары уяти ышлэн фаер. Ышлэшъу-щтымэ. Ау сыгугъэрэп ащ фэдэу зекло-шъунклэ. Гухэклэ нахъ мышлэми, о уятэ фэшъхъаф цыф. Кло, теплтын зэрэ-зеклоштым, ипшъэшъэ закъо юфым хэшагъэ зэрэхъугъэм пае.

Тот же диалог между Василем и Катериной на русском языке.

Василь: Добрый день, сестричка. Вижу, ты увлеклась путешествиями. Ну как тебе черкесы, не обижают тебя?

Катерина: Вы обещали, как-то, часто заглядывать ко мне, быть наставни-ком, но не прошло и недели, как забыли не только дорогу ко мне, но и о моем существовании.

(Катеринэ ыгу етыгъэу едэлүштыгъэ Василь. Илъэпкъэгъу нахыжъ къы-лохэрэр ышлэш зэрэхъухэрэр, къабыл зэришыхэрэр иепллыкълэклэ къыхэщы-щтыгъэ. А чыплэм ащ къышыгурылуагъ Василь зэрэмыгъэрыжыыр, ыгуклы ыпсэкли адыгэхэр зэриштагъэхэр, ахэм ащыщ зэрэхъужыгъэр.

Катеринэ гузажъоштыгъэ ыгъэхъа-зырыгъэ упчлэхэр Василь ретыфэхэ. Василии ащ гу лъити, пшъашъэм къе-упчлыгъ):

Василь: Катя, я много могу рас-сказать о черкесах. Это займет не-мало времени. Не за этим, наверно, ты ко мне прислала гонца. Скажи, что тебя волнует, и в чем я могу тебе помочь?

Катерина: Да, Василь, все, о чем Вы сейчас говорили, очень интерес-но. Я вполне согласна с Вашими вы-водами.

(Джыри къыкълъыкылошт).

КУЛЬТУРЭМРЭ ШЫІЭНЫГЪЭМРЭ

Мамыр псәуклэм иллыкӕох

Шыіэныгъэр зытетым тетәу къэзыгъэлъэгъон зылӕкыштхэр культурэм илофышӕхэр арых. Концертхэм, мэфӕкӕ зӕхӕхӕхэм, спектаклӕхэм цыфхэм ащӕлӕгъурӕр ащыгъупшӕжыӕрӕп. Ащ дакӕу, хӕгъӕгум шыӕзӕрахъӕрӕр лӕфыгъохэм культурэм шылажӕхӕхӕр чанӕу ахӕлажӕх. Мы илӕсым Украинӕм шыӕхъатӕп. Политикӕхӕм цыф къызӕрыкӕохӕр, спортсмен цӕрылӕхӕр хӕцӕгъӕх. Къырым бырсырӕу кытӕджагъэми тыщыгъуаз. Урысыем зӕхӕхъӕу шыкӕуагъӕхэм Къырым тыхӕгъӕгу кыхӕхъажыным зӕрӕдырагъаштӕрӕр кыӕцӕуагъ. Мыекъуапӕ иурам шъхӕлӕу Краснооктябрьскӕм нӕбгырӕ мини 10 фӕдиз кыырыкӕуагъ. Ащ фӕгъӕхыгъӕ тхыгъӕ тигъзет кыыхиутыгъагъ.

Ансамблӕ «Ислӕамыем» иорӕдылӕхӕр.

Зӕхӕхӕм тиреспубликӕ илӕшъхӕтӕтхӕр, культурэм илофышӕхӕр шытӕлӕгъуӕх. Адыгеим итеатрӕхэм ялофышӕхӕр зӕхӕтхӕу кӕлӕ паркым кызышчы-нӕсынхӕм гушылӕгу тафӕхъуӕ.

— Лӕпкӕ театрӕм иартистхӕр хӕгъӕгум итарихъ шыгъуазӕх, — кытылуагъ Урысыем инарднӕ артистӕу, Абхӕзым изаслуженнӕ артистӕу Кукӕнӕ Мурат. — Зӕо-банӕхӕм тапӕшӕуекӕ.

— Цыфхӕр агу-кӕ фаехӕу зӕхӕхӕм хӕлажӕх, — зӕдӕгу-шылӕгъур лӕгъӕкӕуатӕ Урысыемрӕ Адыгеимрӕ искусствӕхӕмкӕ изаслуженнӕ илофышӕшхоу Сулейман

Юныс. — Культурэм илофышӕхӕм мамырныгъӕр агъӕпытӕ. Украинӕм рӕхъатныгъӕ илӕным фӕшӕ культурэм пыцагъӕхэм яшӕуагъӕ кӕагъӕкӕн аӕкыштӕу тӕпытӕ.

Адыгэ Республикӕм итеатрӕхэм ялофышӕхӕу зӕхӕхӕм хӕлӕжӕагъӕхӕр.

УШУ-САНЬДА. УРЫСЫЕМ ИЗЭНӕКЪОКЪУ

Дышъӕр къӕзыхыгъӕ пшъашъӕр

Урысые Федерацием ушу-сандамкӕ изӕнӕккъоку Москва шыкӕуагъ. Адыгэ Республикӕм гъӕсӕныгъӕмрӕ шӕныгъӕмрӕкӕ и Министерствӕ икӕлӕцыкӕу-ныбжыкӕ спорт еджапӕ шагъӕсӕрӕ Кристина Морозовам дышъӕ медалыр кыфагъӕшъошагъ.

Зӕнӕккъокум спортым шыӕлӕшӕхӕр хӕлӕжӕагъӕх. Килограмм 70-м нӕс къӕзышчыӕрӕмӕ якуп Кристина Морозова финалныкӕм шыкӕуагъ Европӕм изӕнӕккъоку хагъӕунфыкӕырӕ чыпӕр кышыӕдзыхыгъӕ Анна Сивороновам. Калугӕ кы-кыгъӕ спортсменкӕм зӕлӕкӕгъур ыхынӕу бӕм алытӕштыгъӕми, К. Морозовам ыгу ыгъӕкӕдыгъӕп. А. Сивороновам мӕхӕпӕу илӕхӕр кыхыгъӕшчыи, пхъашӕу пӕуцужыгъ. Кристинӕ зыфӕсакыжыӕз ыпӕкӕ зӕрилӕштыгъӕм шӕуагъӕ кыфыхыгъӕ, финалым хӕхъагъ.

Дышъӕ медалым икыдӕхын К. Морозовам зӕрӕфӕбӕнагъӕр тренӕрхӕм агъӕшӕгъуагъ. Марина Гайцаниевар бгырыпхыӕр кы-зыфагъӕфӕдӕхӕзӕ зӕнӕккъоку

алырӕгъум шыкӕорӕмӕ бӕшӕагъӕу ахӕлажӕ, дунаим дышъӕ медалыр кышыӕдихыгъ, спортымкӕ дунӕ класс зилӕ мастер, Воро-неж шӕпсӕу.

К. Морозовамрӕ М. Гайцание-вамрӕ финалым шыӕзӕлӕкӕхӕм, зӕнӕккъокур шӕхӕу аухынӕу кы-пшыхъуштыгъ. Зӕлӕкӕгъум ызыныкӕо зауым, М. Гайцаниевам те-кӕныгъӕр ыхыштыгъ. Зӕпыуӕу уахътӕм ыуж К. Морозовам те-убытагъӕ зӕрӕхӕлӕыр кыхӕшчыгъ. Пчъагъӕр зӕфӕдӕ хъуӕгъ. Текӕ-ныгъӕр зыхыштыр нафӕ кызӕрӕмыхъуӕм фӕшӕ спортсменкӕхӕм уахътӕу кыафыхагъӕхъуагъӕр К. Морозовам нахышӕу ыгъӕ-федагъ, утынхӕр М. Гайцаниевам рихыгъӕх, дышъӕ медалыр «но-кауткӕ» кыхыгъӕ.

Кристина Морозовам иапӕрӕ

тренерыр Даур Хъамид. Кӕлӕ-цыкӕу интернатӕу Хъакурынӕ-хъаблӕ дӕтым шапӕгъ. Нӕлуасӕу, ныбджӕгъоу илӕхӕр спортым шчы-гъотыгъӕх. Адыгӕ кӕралыгъо уни-верситетым и Мыекъопӕ кӕ-ралыгъо гуманитар-техническӕ колледж шӕджӕ, ушу-сандам-кӕ итренерыр Нӕмытӕкӕо Ас-кӕр. К. Морозовам Урысыем изӕ-нӕккъоку хӕлӕжӕнымкӕ, ипса-уныгъӕ ыгъӕпытӕнымкӕ лӕпылӕгу кыфӕхъуӕх медицинӕм илофы-шӕу Руслан Худаловымрӕ Адыгӕ Республикӕм физкультурӕмкӕ ыкӕи спортымкӕ и Комитет итхъа-матӕу Хъасанӕкӕо Муратрӕ.

Наркоманием пӕшӕлӕкӕрӕ лӕфы-гъохӕм, ныбжыкӕмӕ афӕгъӕ-хыгъӕ зӕхӕхӕхӕм Кристина Мо-розовам ахӕлажӕ. Ащ кызӕр-ӕтилӕуагъӕмкӕ, спортым шӕгъӕ-шӕгъӕнӕу пылӕ. Шыпкӕзныгъӕ

ансамблӕ цӕрылӕу «Ислӕамыем» иартистхӕм Паралимпиадӕм кы-шалӕгъӕ орӕдхӕмкӕ Адыгӕ Рес-публикӕм шытхъур кыфахыгъ. Искусствӕхӕмкӕ кӕлӕцыкӕу еджапӕхӕм ацагъӕсӕхӕрӕр Шъа-чӕ шылагъӕх, ахӕри тызыгъӕгу-шӕуагъӕхэм ащышчы.

Культурэм илофышӕ и Мафӕ фӕгъӕхыгъӕ зӕхӕхӕ гъӕтхӕпӕм и 31-м Адыгӕ Республикӕм и Кӕралыгъо филармоние шы-кӕлошт. Министрӕу Кӕулӕ Мыхъа-мӕт кызӕрӕтилӕуагъӕмкӕ, зӕфӕ-хысыжыӕхӕр ашыштых, уахътӕм диштӕу лӕф зӕрашӕштым тегу-шылӕштых.

Мӕфӕкӕ концертыр Адыгӕ Рес-публикӕм инарднӕ артистӕу Сихъу Станиславрӕ Адыгеим иза-служеннӕ артисткӕу Афӕшӕлӕгъо Фаинӕрӕ зӕрашӕшт. лӕфтхъабзӕм тиартист цӕрылӕхӕр хӕлӕжӕ-штых. Культурэм гъӕхъагъӕ шы-зышӕыгъӕхэм ящытхъу шӕлошт, шӕухъафтынхӕр афашыштых.

Зӕхъышӕагъӕр ыкӕи кыдӕзы-гъӕкӕырӕр: Адыгӕ Республи-кӕм лӕпкӕ лӕфхӕмкӕ, лӕкӕыб кӕралхӕм ащы-псӕурӕ тилӕп-кӕгъуӕхэм адырӕлӕ зӕпхыныгъӕхӕмкӕ ыкӕи кӕбар жъугъӕм иамал-хӕмкӕ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскӕр, 236

Редакциер зыдӕшылӕр: 385000, кӕ. Мыекъуапӕ, ур. Первомайскӕр, 197.

Телефонхӕр: приемнӕр: 52-16-79,

редактор шъхӕлӕм иапӕрӕ гуадзӕр: 52-49-44,

редактор гуадзӕр-пшӕдӕкӕыжъ зы-хыӕр секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышӕушыхъаты-гъӕр:

Урысые Федерацием хъутын лӕфхӕмкӕ, телерадиокъӕтын-хӕмкӕ ыкӕи зӕлӕ-лӕсыкӕ амалхӕмкӕ и Министерствӕ и Темыр-Кавказ чыпӕ гъӕлӕры-шӕлӕл, зӕраушыхъа-тыгъӕ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зышчыхаутырӕ

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кӕ. Мыекъуапӕ, ур. Пионерскӕр, 268

Пчъагъӕр 4000 Индексхӕр 52161 52162 Зак. 821

Хъутыным узшыкӕлӕтхӕнӕу шыт уахътӕр Сыхъатыр 18.00 Зышыкӕлӕтхӕгъӕх уахътӕр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхӕлӕр Дӕрбӕ Тимур

Редактор шъхӕлӕм иапӕрӕ гуадзӕр

Мӕшлӕкӕо Саид

Редактор шъхӕлӕм игуадзӕр — пшӕдӕкӕыжъ зыхыӕр секретарыр Хъурмӕ Хъусен

Нӕкӕлӕбгъор зыгъӕхъазырыгъӕр ЕМТӕЛӕ Нурбий.